

بررسی عملکرد وزارت نفت در دولت یازدهم

کد موضوعی: ۳۱۰

شماره مسلسل: ۱۵۵۱۲

شهریورماه ۱۳۹۶

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی

دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۳	مقدمه
۳	۱. مأموریت‌ها و شرح وظایف وزارت نفت
۳-۱	۱-۱. شرکت ملی نفت ایران
۳-۲	۱-۲. شرکت ملی گاز ایران
۳-۳	۱-۳. شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی
۳-۴	۱-۴. شرکت ملی صنایع پتروشیمی
۶	۲. اسناد بالادستی اصلی مرتبط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی
۶-۱	۲-۱. چشم‌انداز صنعت نفت، گاز و پتروشیمی در افق ۱۴۰۴
۶-۲	۲-۲. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مرتبط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی
۶-۳	۲-۳. سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف
۶-۴	۲-۴. سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی
۶-۵	۲-۵. احکام برنامه پنجم توسعه مرتبط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی
۹	۳. برنامه‌های پیشنهادی وزیر نفت در روز رأی اعتماد و بررسی میزان تحقق آنها
۹-۱	۳-۱. برنامه‌های ارائه شده به صورت کتبی
۹-۲	۳-۲. بررسی میزان تحقق برنامه‌های کوتاه‌مدت وزیر نفت (طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۵)
۹-۴	۳-۴. بررسی عملکرد وزارت نفت با توجه به احکام سیاست‌های کلی نظام و برنامه توسعه پنج‌ساله پنجم در بخش انرژی
۹-۵	۳-۵. بررسی شاخص‌های کلیدی مرتبط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵
۹-۱	۵-۱. حجم کل ذخایر هیدروکربوری
۹-۲	۵-۲. حجم ذخایر نفت و میعانات گازی کشور
۹-۳	۵-۳. حجم ذخایر گازی کشور
۹-۴	۵-۴. روند تولید، مصرف، واردات و صادرات نفت و گاز
۹-۵	۵-۵. تولید و مصرف فرآورده‌های عمده نفتی
۹-۶	۵-۶. وضعیت واردات و صادرات فرآورده‌های نفتی
۹-۷	۵-۷. تلفات در بخش انرژی کشور
۹-۸	۵-۸. وضعیت صنعت پتروشیمی کشور
۹-۶	۶. پیش‌بینی برخی از شاخص‌های کمی بخش نفت و گاز در برنامه ششم و قراردادهای جدید نفتی
۹-۷	۷. تحلیل کارشناسی
۹-۳۶	نتیجه‌گیری
۹-۳۶	منابع و مآخذ

بررسی عملکرد وزارت نفت در دولت یازدهم

چکیده

تحلیل اسناد بالادستی کشور در بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی گویای آن است که افزایش ظرفیت تولید صیانتی نفت و گاز متناسب با حجم ذخایر کشور با تأکید بر میادین مشترک، بهره‌برداری از موقعیت جغرافیایی کشور در این حوزه، جلوگیری از خام‌فروشی و تولید محصولات با ارزش افزوده بالا از اهداف مشترک آنها بوده است.

به‌منظور تحقق اهداف مذکور، وزیر نفت دولت یازدهم در روز رأی اعتماد در مجلس شورای اسلامی برنامه‌ای تحت عنوان برنامه کوتاه‌مدت وزارت نفت به مجلس ارائه نمود که عملکرد آنها در برخی موارد به شرح زیر است:

- در راستای تحقق اهداف اسناد بالادستی کشور در بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی، احیای ظرفیت تولید نفت خام کشور به میزان تولید سال ۱۳۸۴ (۴/۰۲ میلیون بشکه در روز) گام نخست برنامه‌های تولید نفت بوده است. میزان تولید نفت در پایان دوره عملکرد دولت دهم (پایان سال ۱۳۹۱) معادل ۲/۸۴ میلیون بشکه در روز بود و همین میزان با کاهش حدود ۰/۸ درصدی در سال ۱۳۹۲ (ابتدای کار دولت یازدهم) برابر ۲/۸۲ میلیون بشکه در روز شد. در سال ۱۳۹۳ همچنان روند تولید نفت کشور با کاهش روبرو بوده و به ۲/۸۰ میلیون بشکه در روز رسید که از علل اصلی این کاهش، محدودیت‌های بین‌المللی بوده است. در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ (دوره پسابرجام) تولید نفت خام کشور روند افزایشی به خود گرفت و متوسط آن در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۶، به حدود ۳/۸۶ میلیون بشکه در روز رسیده است.

- از دیگر برنامه‌های وزیر نفت در دولت یازدهم در راستای اهداف اسناد بالادستی، تلاش برای بازاریابی و بالا بردن میزان صادرات نفت خام بوده که میزان صادرات نفت خام کشور در ۶ ماه اول سال ۱۳۹۵ (۲۰۳۵ هزار بشکه در روز) نسبت به کل سال ۱۳۹۲ (۱۰۲۱ هزار بشکه در روز) نزدیک به دو برابر شده است. این رشد یکی از دستاوردهای مهم برجام به‌شمار می‌رود. این وضعیت سبب شد تا ایران مجدداً در بازار جهانی نفت خام حضور پررنگی پیدا کند و سهمش را که در اختیار رقبا قرار گرفته بود، بازپس گیرد.

- قائل شدن اولویت برای افزایش برداشت گاز از میدان پارس جنوبی از دیگر برنامه‌های دولت یازدهم در راستای اهداف اسناد بالادستی بوده است که در چند سال اخیر به دلیل مشکلات ناشی از

تحریم و کند شدن روند اجرایی پروژه‌های فازهای پارس جنوبی، تولید گاز رشد مورد انتظار را نداشت، اما در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ با به ثمر رسیدن پروژه‌های مربوط به این میدان و توسعه برداشت از سکوی فاز ۱۲ و با آغاز بهره‌برداری از سکوی فازهای ۱۵ و ۱۶ مخزن پارس جنوبی (در سال ۱۳۹۳) و فازهای ۱۷ و ۱۸ (در سال ۱۳۹۴)، تولید از ۵۱۷ میلیون مترمکعب در روز در سال ۱۳۹۲ به ۶۲۷ میلیون مترمکعب در روز در سال ۱۳۹۵ افزایش یافت. البته تا پایان سال ۱۳۹۵ فازهای ۱۹، ۲۰ و ۲۱ نیز به بهره‌برداری رسید که میزان تولید آنها از برنامه عقب‌تر است. اما به‌طور کلی بهره‌برداری از فازهای جدید پارس جنوبی و تصویب چارچوب قراردادهای جدید نفتی (IPC)، جذب سرمایه‌گذاری در قالب قراردادها و امضای قرارداد با شرکت توتال در فاز ۱۱ پارس جنوبی از جمله اقدامات مثبت بخش نفت و گاز در دولت یازدهم بوده است.

- همچنین تلاش برای فعال کردن پالایشگاه ستاره خلیج فارس از دیگر برنامه‌های دولت یازدهم در راستای اهداف اسناد بالادستی بوده است که با تولید نخستین محموله بنزین به میزان ۲۱ میلیون لیتر، در خردادماه سال ۱۳۹۶، این امر نیز میسر گشته است.

- رفع فوری موانع عملیاتی تولید و صادرات محصولات پتروشیمی نیز از جمله برنامه‌های کوتاه‌مدت دولت یازدهم، در راستای تحقق اهداف اسناد بالادستی کشور در این بخش بوده است. با اقدامات انجام شده در رفع مشکلات مذکور فرصت بهره‌برداری بیشتر از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در صنعت پتروشیمی کشور فراهم شده است به‌طوری‌که نسبت تولید به ظرفیت اسمی از ۷۱/۶ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۸۱/۷ درصد در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. از سویی با بهبود شرایط در فضای پسابرجام و بهره‌برداری از طرح‌های جدید پتروشیمی در سال‌های اخیر وضعیت تولید و صادرات پتروشیمی کشور بهبود یافته است.

تحقق کامل اهداف اسناد بالادستی این صنعت در این سال‌ها با چالش‌ها و مشکلاتی از قبیل محدودیت‌های بین‌المللی، نبود شرکت‌های با توان تخصصی بالا، کمبود منابع مالی و عدم دسترسی به تکنولوژی مناسب مواجه بوده است. لذا برای برطرف کردن مشکلات مربوط به برقراری تعاملات و جذب سرمایه‌گذاری خارجی باید راهکارهای لازم با مشارکت ارکان مختلف در کشور مدنظر قرار گیرد.

ایجاد نهاد تنظیم‌گر در بخش‌های نفت و پتروشیمی، توجه بیشتر به مقوله تزریق گاز به میادین نفتی، بهبود الگوی پالایشی کشور، تکمیل سریع‌تر پالایشگاه ستاره خلیج فارس، تکمیل زنجیره ارزش پایین‌دست صنعت نفت و گاز و تولید محصولات با ارزش‌افزوده بیشتر در صنعت پتروشیمی از جمله اقداماتی است که باید در برنامه‌های آتی وزارت نفت مدنظر قرار گیرد.

قانونگذاری و نظارت بر عملکرد قوانین از جمله وظایف قوه مقننه است. یکی از مجراهایی که امر نظارت را محقق می‌سازد، ارزیابی عملکرد سالیانه سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی است. در همین راستا ارزیابی عملکرد وزرای دولت یازدهم می‌تواند دستاوردهای کشور را طی دوره مذکور نمایان سازد. ایران کشوری است که به لحاظ منابع هیدروکربوری از جایگاه مطلوبی در منطقه و جهان برخوردار است، از این رو بررسی عملکرد بخش انرژی و ارتقای جایگاه و اثربخشی آن بر سایر بخش‌های اقتصادی کشور حائز اهمیت است. در این راستا مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به منظور اطلاع‌رسانی به مجلس شورای اسلامی جهت ایفای نقش نظارتی با توجه به اینکه دولت یازدهم در روزهای پایانی کار خود قرار دارد برای تهیه گزارش حاضر در حوزه صنعت نفت، گاز و پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۵ اقدام کرده است.

۱. مأموریت‌ها و شرح وظایف وزارت نفت

وزارت نفت از چهار شرکت اصلی تشکیل شده که هر یک از آنها وظایف و اهدافی را مطابق اساسنامه خود دارا هستند. شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی و شرکت ملی صنایع پتروشیمی، شرکت‌های اصلی تابعه وزارت نفت به‌شمار می‌روند. در ادامه مأموریت‌ها و شرح وظایف هر یک ارائه شده است:

۱-۱. شرکت ملی نفت ایران

۱-۱-۱. مأموریت‌ها

تولید نفت خام، گاز طبیعی و هیدروکربورهای مایع، فرآورش و انتقال و بازاریابی و فروش آن به‌عنوان بخشی از انفال و ثروت ملی و نیز صیانت از این دارایی عمومی، مأموریت اصلی شرکت ملی نفت ایران قلمداد می‌شود. در همین راستا و برای عمل به این مأموریت، تجهیز تأسیسات و طراحی مجموعه‌های صنعتی و تولیدی و آموزش نیروی انسانی بومی و استفاده حداکثری از توان و قابلیت‌های ملی ایران برای استفاده بهینه از ثروت ملی نیز در زمره مأموریت‌ها و وظایف حاکمیتی شرکت ملی نفت ایران تلقی می‌شود.^۱

۱-۱-۲. شرح وظایف

شرح وظایف کلی این شرکت به شرح ذیل است:^۲

1. <http://www.nioc.ir>

2. <http://www.nioc.ir>

- برنامه‌ریزی
- سرمایه‌گذاری
- سازماندهی و اجرای کلیه فعالیت‌های اکتشاف و بهره‌برداری
- بازاریابی صادرات و فروش نفت خام، گاز طبیعی و مایعات هیدروکربوری در تمامی نقاط کشور و نواحی فلات قاره ایران

۲-۱. شرکت ملی گاز ایران

۱-۲-۱. مأموریت‌ها

مأموریت اصلی این شرکت به قرار زیر تعریف شده است:^۱

مدیریت تأمین گاز کشور با معیارهای:

- امنیت عرضه،
- کسب رضایت مشتریان،
- تعهد به حفظ محیط زیست.

از طریق هماهنگی اجزای زنجیره ارزش صنعت گاز بر مبنای مناسبات تجاری و تحقق عملکرد برتر همه شرکت‌های فعال در آن با هدف تأمین گاز پاک، ایمن و پایدار.

۲-۲-۱. شرح وظایف

شرکت ملی گاز ایران یکی از ده شرکت بزرگ فعال در عرصه گاز در خاورمیانه و یکی از چهار شرکت اصلی وزارت نفت با سابقه بیش از ۵۰ سال است که وظیفه تأمین بیش از ۷۰ درصد از سوخت مورد نیاز کشور را برعهده دارد. از این نظر شرکت ملی گاز ایران از جایگاه مهمی در داخل و خارج کشور برخوردار است که به تناسب نیازها و گسترش فعالیت‌های خود در داخل و خارج از کشور، نسبت به تغییر ساختار خود اقدام نموده است. این شرکت ضمن حفظ و تقویت توان خود در ابعاد سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، نسبت به جذب نیروهای متخصص یا با آموزش و به‌روزرسانی توان نیروهای مجرب، اقدام نموده است.^۲

۱. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، عملکرد سال ۱۳۹۴، اسفندماه ۱۳۹۴.

۲. <http://www.nigc.ir/Portal/Home/ShowPage.aspx?Object=NEWS&CategoryID=07559fd6-344f-4305-8943-25e4fc55c235&WebPartID=3e9c7f56-ab25-44fa-8b7c-fe3d2a9f6a6e&ID=ae89812f-1131-46f3-919f-8266d12c244c>.

۳-۱. شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی

۱-۳-۱. مأموریت‌ها

- تولید، انتقال، ذخیره‌سازی و توزیع فرآورده‌های نفتی در گستره‌ای به وسعت کشور با تلاش در جهت ارتقای کیفیت فرآورده‌ها.
- حضور قدرتمند در بازارهای منطقه‌ای و جهانی از طریق تعامل با کشورهای همسایه و منطقه در زمینه‌های سوآپ و یا خرید و فروش نفت خام، فرآورده‌های نفتی و سرمایه‌گذاری‌های مشترک.^۱

۱-۳-۲. شرح وظایف

شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران در اسفندماه ۱۳۷۰ براساس اصل تفکیک فعالیت‌های بالادستی (اکتشاف و تولید نفت خام و گاز) از پایین‌دستی (انتقال نفت خام و فرآورده، پالایش، صادرات، واردات و توزیع فرآورده‌های نفتی) در وزارت نفت تأسیس و فعالیت‌های رسمی آن از سال ۱۳۷۱ آغاز شد.

شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران به‌عنوان یکی از چهار شرکت اصلی وزارت نفت، راهبری و نظارت بر فعالیت شرکت‌های فرعی شامل شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران، شرکت خطوط لوله و مخابرات نفت ایران، شرکت پالایش نفت آبادان، شرکت پالایش نفت امام خمینی (ره) شازند اراک، شرکت ملی مهندسی و ساختمان نفت ایران و شرکت توسعه صنایع پالایش را برعهده دارد.^۲

۴-۱. شرکت ملی صنایع پتروشیمی

۱-۴-۱. مأموریت‌ها

شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌عنوان یک سازمان توسعه‌ای، با بهره‌مندی از سرمایه‌های انسانی و فکری خود با رویکرد کاهش خام‌فروشی و تکمیل زنجیره ارزش به برنامه‌ریزی کلان، سیاست‌گذاری، تنظیم‌گری، بسترسازی، تسهیل‌گری و پشتیبانی توسعه پایدار صنعت پتروشیمی می‌پردازد.^۳

۱-۴-۲. شرح وظایف

شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران به‌عنوان یکی از شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نفت مسئولیت توسعه پایدار و متوازن صنعت پتروشیمی کشور را برعهده دارد.^۴

1. <http://www.niordc.ir/index.aspx?siteid=78&fkeyid=&siteid=78&pageid=2155>.

2. <http://www.niordc.ir/index.aspx?siteid=78&fkeyid=&siteid=78&pageid=2155>.

3. <http://nipc.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=965>.

4. <http://nipc.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=965>.

۲. اسناد بالادستی اصلی مرتبط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی

اسناد بالادستی مرتبط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی که به‌عنوان نقشه راه این صنعت محسوب می‌شود به شرح زیر است:

۲-۱. چشم‌انداز صنعت نفت، گاز و پتروشیمی در افق ۱۴۰۴

- کاهش شدت انرژی کشور به کمتر از ۰/۳ (معادل تن نفت خام به ازای هزار دلار تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۲۰۰۰ میلادی).
- حفظ جایگاه دومین تولیدکننده نفت خام در اوپک.
- دستیابی به جایگاه دوم جهانی در ظرفیت تولید گاز طبیعی با توجه به ضرورت استفاده از مخازن مشترک.
- دستیابی به جایگاه اول منطقه به لحاظ ظرفیت پالایشی.
- نیل به جایگاه اول فناوری نفت و گاز در منطقه.
- دستیابی به جایگاه اول منطقه از لحاظ ارزش تولید مواد و کالاهای پتروشیمیایی.

۲-۲. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مرتبط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی

بند «۱۲» - مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق:

- انتخاب مشتریان راهبردی،
- ایجاد تنوع در روش‌های فروش،
- مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش،
- افزایش صادرات گاز،
- افزایش صادرات برق،
- افزایش صادرات پتروشیمی،
- افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی.

بند «۱۳» - افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور به‌منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید بر حفظ و توسعه ظرفیت‌های تولید نفت و گاز، به‌ویژه در میادین مشترک.

بند «۱۴» - افزایش ارزش‌افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (براساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات

پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع.

۲-۳. سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف

بند «۷» - صرفه‌جویی در مصرف انرژی با اعمال مجموعه‌ای متعادل از اقدامات قیمتی و غیرقیمتی به‌منظور کاهش مستمر «شاخص شدت انرژی» کشور به حداقل دوسوم میزان کنونی تا پایان برنامه پنجم توسعه و به حداقل یک‌دوم میزان کنونی تا پایان برنامه ششم توسعه با تأکید بر سیاست‌های زیر:

- اولویت دادن به افزایش بهره‌وری در تولید، انتقال و مصرف انرژی در ایجاد ظرفیت‌های جدید تولید انرژی.

- انجام مطالعات جامع و یکپارچه سامانه انرژی کشور به‌منظور بهینه‌سازی عرضه و مصرف انرژی.
- تدوین برنامه ملی بهره‌وری انرژی و اعمال سیاست‌های تشویقی نظیر حمایت مالی و فراهم کردن تسهیلات بانکی برای اجرای طرح‌های بهینه‌سازی مصرف و عرضه انرژی و شکل‌گیری نهادهای مردمی و خصوصی برای ارتقای کارایی انرژی.

- پایش شاخص‌های کلان انرژی با سازوکار مناسب.

- بازنگری و تصویب قوانین و مقررات مربوط به عرضه و مصرف انرژی، تدوین و اعمال استانداردهای اجباری ملی برای تولید و واردات کلیه وسایل و تجهیزات انرژی‌بر و تقویت نظام نظارت بر حسن اجرای آنها و الزام تولیدکنندگان به اصلاح فرآیندهای تولیدی انرژی‌بر.

- بهبود روش‌های انتقال حامل‌های انرژی از جمله حداکثرسازی انتقال فرآورده‌های نفتی از طریق خط لوله و راه‌آهن.

۲-۴. سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی^۱

سیاست‌های کلی نظام در بخش و در حوزه کلی نفت و گاز شامل ۸ بند به‌شرح ذیل است:

الف) سیاست‌های کلی نفت و گاز

- اتخاذ تدبیر و راهکارهای مناسب برای گسترش اکتشاف نفت و گاز و شناخت کامل منابع کشور.
- افزایش ظرفیت تولید صیانت شده نفت متناسب با ذخایر موجود و برخورداری کشور از افزایش قدرت اقتصادی و امنیتی و سیاسی.
- افزایش ظرفیت تولید گاز، متناسب با حجم ذخایر کشور به‌منظور تأمین مصرف داخلی و حداکثر جایگزینی با فرآورده‌های نفتی.

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ارزیابی سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی (با نگاهی به احکام برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه)، شماره مسلسل ۱۵۰۰۳.

- گسترش تحقیقات بنیادی و توسعه‌ای و تربیت نیروی انسانی و تلاش برای ایجاد مرکز جذب و صدور دانش و خدمات فنی - مهندسی انرژی در سطح بین‌الملل و ارتقای فناوری در زمینه‌های منابع و صنایع نفت و گاز و پتروشیمی.
 - تلاش لازم و ایجاد سازماندهی قانونمند برای جذب منابع مالی مورد نیاز (داخلی و خارجی) در امور نفت و گاز در بخش‌های مجاز قانونی.
 - بهره‌برداری از موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی کشور برای خرید و فروش و فرآوری و پالایش و معاوضه و انتقال نفت و گاز منطقه به بازارهای داخلی و جهانی.
 - بهینه‌سازی مصرف و کاهش شدت انرژی.
 - جایگزینی صادرات فرآورده‌های نفت و گاز و پتروشیمی به جای صدور نفت خام و گاز طبیعی.
- اسناد بالادستی کشور، ماهیت و جهت‌گیری قوانین مورد نیاز جامعه را تعیین می‌کنند. یکی از مهمترین مؤلفه‌هایی که برای تحقق اسناد بالادستی نظام وجود دارد، تدوین و اجرای برنامه‌های پنج‌ساله توسعه کشور در قالب زمانبندی مشخص است. در ادامه احکام برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور در ارتباط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی کشور آمده است.

۵-۲. احکام برنامه پنجم توسعه مرتبط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی^۱

- بند «الف» ماده (۱۲۵)، ماده (۱۲۶) و بند «الف» ماده (۱۲۹) مرتبط با موضوع فعالیت‌های اکتشاف، استخراج و تولید.
- بند «الف» ماده (۱۲۵)، بند «ب» ماده (۱۲۹)، ماده (۱۳۰) و ماده (۲۲۹) مرتبط با موضوع افزایش تولید صیانتی نفت.
- بند «الف» ماده (۱۲۵) و ماده (۲۲۹) برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور مرتبط با موضوع افزایش ظرفیت تولید گاز.
- بند «د» ماده (۱۲۹) برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه مرتبط با موضوع ارتقای سطح دانش و فناوری و جذب منابع مالی.
- بند «ب» ماده (۱۲۵) و بند «ج» ماده (۱۲۹) و ماده (۱۳۱) مرتبط با موضوع تهیه و تدوین سند ملی راهبردی انرژی، برنامه اجرایی طرح جامع انرژی کشور و ایجاد سامانه یکپارچه کنترل و اندازه‌گیری در بخش بالادستی.
- بند «ز» ماده (۲۱۰) برنامه پنجم توسعه مرتبط با موضوع استفاده از موقعیت جغرافیایی کشور در فرآوری و تجارت انرژی.

۱. قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰-۱۳۹۴.

- بند «د» ماده (۱۲۹)، ماده (۱۳۴) و تبصره «۲» آن قانون برنامه پنجم توسعه مرتبط با موضوع بهینه‌سازی مصرف انرژی.

- ماده (۱۲۷) و ماده (۱۵۶) برنامه پنجم توسعه مرتبط با موضوع جایگزینی صادرات فرآورده‌های نفتی به جای صادرات خام منابع هیدروکربوری از طریق تکمیل زنجیره ارزش.

۳. برنامه‌های پیشنهادی وزیر نفت در روز رأی اعتماد و بررسی میزان تحقق آنها

وزیر نفت در روز رأی اعتماد ضمن اشاره به چشم‌انداز افق ۱۴۰۴ بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی برنامه کوتاه‌مدت خود را برای نیل به آن اهداف به شرح زیر مطرح کرد:^۱

۳-۱. برنامه‌های ارائه شده به صورت کتبی

- ایجاد ثبات در مدیریت صنعت نفت همراه با جلب اعتماد و همراهی مدیران و کارکنان صنعت به منظور افزایش بهره‌وری و تلاش خستگی‌ناپذیر برای گذر موفق از شرایط کنونی.

- تأمین به موقع انواع حامل‌های انرژی مصرفی مورد نیاز کشور با توجه به تولید و واردات حامل‌های مورد نیاز و رفع تنگناهای عملیاتی پالایش، انتقال و توزیع.

- احیای ظرفیت تولید نفت خام کشور به میزان سال ۱۳۸۴ به عنوان قدم نخست برنامه‌های تولید نفت.

- تلاش برای بازاریابی و بالا بردن میزان صادرات نفت خام و دیگر فرآورده‌ها از مجاری مطمئن با کشورهای مصرف‌کننده و نیز با استفاده از همه ظرفیت‌های ملی برای این امر.

- قائل شدن اولویت برای افزایش برداشت گاز از میدان پارس جنوبی با حل مشکلات و تسریع در راه‌اندازی و عملیاتی کردن واقعی فازهای با پیشرفت فیزیکی بالاتر و نیز میدان گازی کیش.

- بهره‌گیری حداکثری از دیپلماسی نفت برای کاهش مشکلات صنعت نفت و کمک به کشور در عبور موفق از شرایط فعلی با هماهنگی دیگر دستگاه‌های ذیربط (در ارتباط با کشورهای عضو اوپک و نیز کشورهای مهم مصرف‌کننده نفت).

- تلاش برای فعال کردن و به نتیجه رساندن مرحله به مرحله پالایشگاه ستاره خلیج فارس.

- رفع مشکلات تدارکاتی واحدهای عملیاتی نفت در زمینه‌های تعمیر و نگهداری چاه‌ها و تأسیسات مرتبط و نیز توسعه و راه‌اندازی طرح‌های با اولویت.

- بهینه‌سازی مصرف انرژی از جمله رفع تنگناهای عرضه در جایگاه‌های CNG.

- شروع به مطالعه برای اصلاح ساختار قراردادهای نفتی در کشور با جلب همکاری همه صاحب‌نظران و دعوت از شرکت‌های معتبر نفتی داخلی و خارجی به منظور بهینه‌سازی منافع ملی.

۱. برنامه ارائه شده توسط وزیر.

- رفع فوری موانع عملیاتی تولید و صادرات محصولات پتروشیمی.
- رفع فوری موانع عملیاتی صادرات میعانات گازی و LPG.
- بازاریابی و به تصویب رساندن سازمان ویژه برای مدیریت عملیات صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی متناسب با شرایط کنونی.

۲-۳. بررسی میزان تحقق برنامه‌های کوتاه‌مدت وزیر نفت (طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۵)

در جدول ۱ میزان تحقق برخی از موارد برنامه پیشنهادی وزیر نفت (در دولت یازدهم) با توجه به اطلاعات موجود ارائه شده است.

جدول ۱. میزان تحقق برخی از موارد برنامه پیشنهادی وزیر نفت

میزان تحقق	برنامه پیشنهادی وزیر نفت
میزان تولید نفت خام کشور در پایان سال ۱۳۸۴ برابر ۴/۰۲ میلیون بشکه در روز بوده که این میزان در پایان دوره عملکرد دولت دهم (پایان سال ۱۳۹۱) معادل ۲/۸۴ میلیون بشکه در روز بود و همین میزان با کاهش حدود ۰/۸ درصدی در سال ۱۳۹۲ (ابتدای کار دولت یازدهم) برابر ۲/۸۲ میلیون بشکه در روز شد. در سال ۱۳۹۳ همچنان روند تولید نفت کشور با کاهش روبرو بوده و به ۲/۸۰ میلیون بشکه در روز رسید که از علل اصلی این کاهش، محدودیت‌های بین‌المللی بوده است. در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ (دوره پس‌برجام) تولید نفت خام کشور روند افزایشی به خود گرفت و متوسط آن در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۶، به حدود ۳/۷۹ میلیون بشکه در روز رسید. این ارقام بیانگر تحقق مناسب این هدف می‌تواند باشد. ^۱	احیای ظرفیت تولید نفت خام کشور به میزان سال ۱۳۸۴ به‌عنوان قدم نخست برنامه‌های تولید نفت
میزان صادرات نفت خام کشور در ۶ ماه اول سال ۱۳۹۵ (۲۰۳۵ هزار بشکه در روز) نسبت به کل سال ۱۳۹۲ (۱۰۲۱ هزار بشکه در روز) نزدیک به دو برابر شده است. این رشد یکی از دستاوردهای مهم برجام به‌شمار می‌رود. این وضعیت سبب شد تا ایران مجدداً در بازار جهانی نفت خام حضور پررنگی پیدا کند و سهمش که در اختیار رقبا قرار گرفته بود، بازپس گیرد. ^۲	تلاش برای بازاریابی و بالا بردن میزان صادرات نفت خام و دیگر فرآورده‌ها از مجاری مطمئن با کشورهای مصرف‌کننده و نیز با استفاده از همه ظرفیت‌های ملی برای این امر
در دولت یازدهم به‌دلیل مشکلات ناشی از تحریم و کند شدن روند اجرایی پروژه‌های مربوط به فازهای پارس جنوبی، تولید گاز رشد مورد انتظار را نداشته است. اما در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ با به ثمر رسیدن پروژه‌های مربوط به این میدان و توسعه برداشت از سکوی فاز ۱۲ و با آغاز بهره‌برداری از سکوی فازهای ۱۵ و ۱۶ مخزن پارس جنوبی (در سال ۱۳۹۳) و فازهای ۱۷ و ۱۸ (در سال ۱۳۹۴)، تولید افزایش یافت. پیشبرد اجرایی برنامه وزیر نفت مبنی بر قائل شدن اولویت برای افزایش برداشت گاز از میدان پارس جنوبی از این قرار است که در سال ۱۳۹۴ پارس جنوبی با ۳۲/۳۳ میلیارد مترمکعب افزایش برداشت نسبت به سال ۱۳۹۲ بیشترین سهم (معادل ۶۳ درصد) از کل برداشت گاز کشور را به خود اختصاص داده است. شایان ذکر است همچنین تا پایان سال ۱۳۹۵ فازهای	قائل شدن اولویت برای افزایش برداشت گاز از میدان پارس جنوبی با حل مشکلات و تسریع در راه‌اندازی و عملیاتی کردن واقعی فازهای با پیشرفت فیزیکی بالاتر و نیز میدان گازی کیش

۱. ماهنامه بازار نفت اوپک، ۱۵ ژوئن ۲۰۱۷، برگرفته از تارنمای.

http://www.opec.org/opec_web/en/publications/338.htm

۲. بانک مرکزی، گزارش نماگرهای اقتصادی، شماره ۸۵، سه‌ماهه دوم سال ۱۳۹۵.

میزان تحقق	برنامه پیشنهادی وزیر نفت
۱۹، ۲۰ و ۲۱ نیز به بهره‌برداری رسیده، اما میزان تولید آن از برنامه عقب‌تر است. با این حال میزان برداشت آن تا پایان بهمن‌ماه سال ۱۳۹۵، حدود ۳۹/۳۴ میلیارد مکعب به نسبت سال قبل افزایش یافته است. با توجه به ارقام فوق روند تحولات انجام شده مثبت ارزیابی شده است. ^۱	
فاز اول پالایشگاه میعانات گازی ستاره خلیج فارس در خردادماه سال ۱۳۹۶ براساس استانداردهای یورو ۴ برای فرآورده‌های نفتی بنزین، گازوئیل و سوخت جت عملیاتی شد. ^۲	تلاش برای فعال کردن و به نتیجه رساندن مرحله به مرحله پالایشگاه ستاره خلیج فارس
به‌منظور ارزیابی دستاورد برنامه رفع موانع تولید محصولات پتروشیمی از شاخص نسبت تولید واقعی به ظرفیت اسمی استفاده شده است. عوامل متعددی از جمله کمبود خوراک، اشکالات فرآیندی و تعمیراتی، بالا بودن موجودی و به صرفه نبودن تولید، دلیل کاهش تولید نسبت به ظرفیت است. اما نکته قابل توجه بهبود نسبت تولید به ظرفیت اسمی طی سال‌های اخیر است که با ۱۰ درصد افزایش از ۷۱/۶ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۸۱/۷ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است. به‌عبارتی می‌توان چنین نتیجه گرفت که با اقدامات انجام شده در رفع مشکلات مذکور فرصت بهره‌برداری بیشتر از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در صنعت پتروشیمی کشور فراهم شده است. ازسویی با بهبود شرایط در فضای پسابرجام و بهره‌برداری از طرح‌های جدید پتروشیمی در سال‌های اخیر وضعیت تولید و صادرات پتروشیمی کشور بهبود یافته است. ^۳	رفع فوری موانع عملیاتی تولید و صادرات محصولات پتروشیمی

۴. بررسی عملکرد وزارت نفت با توجه به احکام سیاست‌های کلی نظام و برنامه توسعه پنج‌ساله پنجم در بخش انرژی

سیاست‌های کلی نظام، مجموعه‌ای هماهنگ از جهت‌گیری‌ها، اهداف مرحله‌ای و راهبردهای کلان نظام در دوره‌های زمانی مشخص برای تحقق آرمان‌ها و اهداف قانون اساسی است. یکی از مهمترین مؤلفه‌هایی که برای تحقق سیاست‌های کلی نظام وجود دارد، اجرای برنامه‌های پنج‌ساله توسعه کشور در قالب زمانبندی مشخص است.

– بند «الف» ماده (۱۲۵)، ماده (۱۲۶) و بند «الف» ماده (۱۲۹) برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه مرتبط

با فعالیت‌های اکتشاف، استخراج و تولید

ایران با داشتن حدود ۹/۳ و ۱۹/۵ درصد از کل ذخایر متعارف نفت خام جهان و خاورمیانه در جایگاه نخست دارنده مجموع منابع هیدروکربوری نفت و گاز متعارف قرار گرفته است، اما به تناسب چنین ظرفیتی،

۱. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، عملکرد سال ۱۳۹۴، اسفند ۱۳۹۴.

2. BMI.(April, 2017). «Iran Oil & Gas Report Q3 2017»; Retrieved from www.bmiresearch.com.

۳. شرکت ملی صنایع پتروشیمی، مدیریت برنامه‌ریزی و توسعه، گزارش‌های عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵.

در بازار گاز و تجارت آن نقش مناسبی ندارد. این درحالی است که در احکام مذکور به وزارت نفت اجازه داده شد تا با رعایت ضوابطی نسبت به صدور پروانه اکتشاف اقدام و برای انجام عملیات اکتشاف و شناسایی بیشتر منابع نفت و گاز، قراردادهایی را منعقد کند. انجام فعالیت‌های اکتشافی نفت و گاز باید به گونه‌ای صورت گیرد که افزایش ذخایر نفت و گاز اکتشافی، حداقل معادل نفت خام و گاز برداشت شده از مخازن باشد. حجم کل ذخایر هیدروکربوری در سال ۱۳۹۰، معادل ۳۶۴/۶۸ میلیارد بشکه معادل نفت خام بوده که این میزان در سال ۱۳۹۳ به ۳۶۴/۴۲ میلیارد بشکه معادل نفت خام رسیده است. این آمار نشان می‌دهد میزان برداشت از مخازن هیدروکربوری در این سال‌ها بیشتر از اکتشاف و توسعه میداین بوده است.

بند «الف» ماده (۱۲۵)، بند «ب» ماده (۱۲۹)، ماده (۱۳۰) و ماده (۲۲۹) برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه مرتبط با موضوع افزایش توسعه میدان‌های نفت و گاز و افزایش تولید صیانت شده با اولویت میداین مشترک (با تأکید بر توسعه میدان پارس جنوبی)

از جمله اهداف این احکام، اضافه شدن سقف تولید روزانه یک میلیون بشکه نفت خام و دوپست و پنجاه میلیون مترمکعب گاز طبیعی با حفظ ظرفیت تولید سال ۱۳۸۹ بود که این هدف محقق نشده است. شایان ذکر است که از مهمترین علل تحقق نیافتن این برنامه در چند سال اخیر مشکلات ناشی از تحریم بوده به طوری که در پایان سال ۱۳۹۱ میزان تولید نفت معادل ۲/۸۴ میلیون بشکه در روز بوده که در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ (دوره پسابرجام) تولید نفت خام کشور روند افزایشی به خود گرفت و متوسط آن در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۶، به حدود ۳/۸۶ میلیون بشکه در روز رسیده بود. با بهره‌برداری از فازهای جدید پارس جنوبی طی سال‌های اخیر، تولید گاز کشور روند افزایشی داشته و از روزانه ۵۰۱ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۹۱ به ۶۲۷ میلیون مترمکعب در روز در سال ۱۳۹۵ رسیده است.

از دیگر مشکلات این بخش اجرا نشدن الزامات کامل ماده (۱۲۵) مبنی بر ایجاد فضا و شرایط رقابتی و نبود نظارت کافی و مؤثر از سوی ارگان‌های مسئول در اجرای مواد (۱۲۹) و (۱۳۰) است. بنابراین به نظر می‌رسد، به منظور تحقق کامل اهداف مرتبط با موضوع افزایش تولید صیانتی نفت و گاز نیازمند اقدامات گسترده‌تر و کامل‌تری از سوی دولت است.^۱

بند «د» ماده (۱۲۹) برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه مرتبط با موضوع ارتقای سطح دانش و فناوری

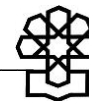
و جذب منابع مالی

نتایج بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد انتقال و جذب فناوری در صنعت نفت به درستی انجام

نشده است.^۲

۱. مجمع تشخیص مصلحت نظام، گزارش ارزیابی راهبردی سیاست‌های کلی نظام انرژی (۱).

۲. مزده میری‌مقدم، رساله دوره دکتری «سیاست‌گذاری علم و فناوری، ارائه مدلی برای شکل‌گیری نظام بخشی یادگیری در صنعت نفت»، دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۹۵.

- حکم بند «ز» ماده (۲۱۰) برنامه پنجم توسعه مرتبط با موضوع استفاده از موقعیت جغرافیایی

کشور در فرآوری و تجارت انرژی

اقدامات دولت طی سال‌های برنامه پنجم توسعه برای تحقق کامل اهداف مرتبط با موضوع استفاده از موقعیت جغرافیایی کشور در فرآوری و تجارت انرژی کافی نبوده است.^۱

- بند «د» ماده (۱۲۹)، ماده (۱۳۴) و تبصره «۲» قانون برنامه پنجم توسعه مرتبط با موضوع

بهینه‌سازی مصرف

ارزیابی عملکرد اقدامات مرتبط با این احکام نشان می‌دهد که عمده فعالیت‌های مربوط به بهینه‌سازی در بخش انرژی بر محور تقاضا یا مصرف‌کنندگان حامل‌های انرژی متمرکز است. این درحالی است که بیش از ۲۵ درصد از انرژی تولیدی در کشور در بخش عرضه (تلفات بالای برق در شبکه‌های انتقال و توزیع، راندمان بسیار نامطلوب نیروگاه‌ها و...) که انحصاری است، تلف می‌شود. بنابراین تحلیل وضعیت موجود در خصوص اهداف موضوع بهینه‌سازی مصرف حاکی از آن است که هرچند اقدامات مثبتی در این زمینه انجام شده است، اما هنوز با حد مطلوب بسیار فاصله دارد.^۲

- احکام مواد (۱۲۷) و (۱۵۶) برنامه پنجم توسعه مرتبط با موضوع جایگزینی صادرات فرآورده‌های

نفی به جای صادرات خام منابع هیدروکربوری و اعطای معافیت‌های صادراتی شهرک‌های غیردولتی در حوزه محصولات پتروشیمی و توسعه صنایع میانی پتروشیمی و تکمیل پالایشگاه‌های ستاره خلیج فارس در خصوص ماده (۱۲۷) برنامه مبنی بر تکمیل پالایشگاه‌های ستاره خلیج فارس، فاز اول این پالایشگاه در سال ۱۳۹۶ وارد مدار تولید شده است.

در ماده (۱۵۶) قانون برنامه پنجم توسعه، حکم شده بود، که به منظور توسعه صنایع میانی پتروشیمی و گسترش زنجیره ارزش صادراتی شهرک‌های تخصصی غیردولتی به منظور توسعه زنجیره‌های ارزش متانول، آمونیاک، استایرن و بوتادین با تصویب دولت تأسیس گردد. اما این ماده قانونی عملکرد مطلوبی به همراه نداشت به طوری که با تصویب قانون و البته برداشت اشتباه از آن تعداد زیادی شهرک تخصصی پتروشیمی در نقاط مختلف کشور از جمله ۱۹ شهرک پلاستیک‌سازی در کشور ایجاد شد. درحالی که لازمه توسعه صنایع میانی احداث این صنایع در جوار مجتمع‌های بالادستی پتروشیمی کشور است و ایجاد شهرک پلاستیک‌سازی (صنایع نهایی) نتیجه و دستاورد اجرای این ماده قانون محسوب نمی‌شود.^۳

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ارزیابی سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی (با نگاهی به احکام برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه)، شماره مسلسل ۱۵۰۰۳.

۲. همان.

۳. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، درباره برنامه ششم توسعه (۱۰) دورنمایی از صنعت پتروشیمی کشور، شماره مسلسل ۱۴۴۸۰.

۵. بررسی شاخص‌های کلیدی مرتبط با بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی طی سال‌های

۱۳۹۵-۱۳۹۱

در این بخش ضمن ارائه تصویری از عملکرد شاخص‌های کلیدی بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی، به اختصار عملکرد هریک واکاوی شده است.

۵-۱. حجم کل ذخایر هیدروکربوری

حجم کل ذخایر هیدروکربوری کشور طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۳ در جدول ۲ ارائه شده است. مطابق آمار جدول ۲ حجم کل ذخایر هیدروکربوری در سال ۱۳۹۱، معادل ۳۶۴/۶۸ میلیارد بشکه معادل نفت خام بوده که این میزان در سال ۱۳۹۳ به ۳۶۴/۴۲ میلیارد بشکه معادل نفت خام رسیده است. روند کاهشی این ارقام نشان می‌دهد میزان برداشت از مخازن هیدروکربوری در این سال‌ها بیشتر از اکتشاف و توسعه میادین بوده است.

جدول ۲. حجم کل ذخایر هیدروکربوری کشور طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳

عنوان	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
کل ذخایر هیدروکربوری کشور	میلیارد بشکه معادل نفت خام	۳۶۴/۶۸	۳۶۶/۰۵	۳۶۴/۴۲

مأخذ: مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری، ترازنامه هیدروکربوری کشور، سال‌های ۱۳۹۱، ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳. توضیح: به دلیل در دسترس نبودن آمار، مقدار ذخایر هیدروکربوری فقط در سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۳ ارائه شده است.

۵-۲. حجم ذخایر نفت و میعانات گازی کشور

حجم کل ذخایر هیدروکربوری مایع کشور در سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۳ به تفکیک نفت خام، مایعات و میعانات گازی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. کل ذخایر هیدروکربوری مایع کشور طی سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۳

عنوان	واحد	۱۳۹۱	*۱۳۹۲	۱۳۹۳
نفت خام	میلیارد بشکه	۱۰۰/۲۶	-	۱۰۳/۴۵
مایعات و میعانات گازی		۵۶/۲۷	-	۵۴/۹۸
جمع کل کشور		۱۵۸/۶	۱۵۷/۵۲	۱۵۸/۴۳

مأخذ: همان.

*آمار ذخایر نفت خام و مایعات و میعانات نفت در ترازنامه سال ۱۳۹۲ به صورت تفکیک شده، موجود نیست. توضیح: به دلیل در دسترس نبودن آمار، مقدار ذخایر هیدروکربوری مایع فقط در سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۳ ارائه شده است.

براساس آمار جدول ۳ مجموع ذخایر قابل استحصال نفت خام و میعانات گازی کشور در پایان سال ۱۳۹۳، حدود ۱۵۸/۴ میلیارد بشکه بوده که نسبت به سال ۱۳۹۲ تقریباً ۰/۱ درصد کاهش یافته است.

ایران در سال ۱۳۹۳ با این میزان ذخیره نفت خام و میعانات گازی متعارف شناخته شده، پس از ونزوئلا، عربستان سعودی و کانادا در رتبه چهارم جهان قرار گرفته است. همچنین ایران با دارا بودن ۱۳ درصد از ذخایر نفت اوپک، در میان کشورهای عضو پس از ونزوئلا و عربستان سعودی رتبه سوم را به خود اختصاص داده است.^۱

بررسی‌ها نشان می‌دهد، برداشت از ذخیره نفت خام میادین خشکی به مراتب از میادین دریایی بیشتر بوده است. به طوری که نسبت باقیمانده ذخیره قابل استحصال به ذخیره نهایی در ارتباط با میادین نفتی خشکی ۵۷/۸۷ درصد است و این نسبت در ارتباط با میادین نفتی دریایی ۶۶/۲۶ درصد است. یکی از دلایل مهم کاهش برداشت از میادین دریایی این است که ازدیاد و حتی ثابت نگه داشتن تولید (برداشت) از میادین دریایی مستلزم سرمایه‌گذاری تزریق گاز یا آب و یا سایر روش‌های ازدیاد برداشت است. از آنجا که این مهم در حد مطلوب محقق نشده، برداشت از میادین دریایی کاهش یافته و در مقابل برداشت از میادین خشکی به منظور دستیابی به سطح مشخصی از تولید افزایش یافته است. البته افزایش برداشت از میادین خشکی با افزایش تعداد چاه‌ها به راحتی ممکن بوده که این روش نمی‌تواند برداشت صیانتی باشد.^۲

۳-۵. حجم ذخایر گازی کشور

حجم کل ذخایر گازی کشور در سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۴ در جدول ۴ ارائه شده است. براساس آخرین آمار منتشره از سوی اداره انرژی آمریکا (EIA) در سال ۲۰۱۷ میلادی، ایران بیش از ۱۸ درصد (۳۳/۵ تریلیون مترمکعب)^۳ از ذخایر گاز طبیعی جهان و ۴۲ درصد از ذخایر گاز خاورمیانه^۴ را در اختیار دارد و همچنان دارای جایگاه نخست کشورهای دارنده ذخایر گازی جهان است و کشورهای روسیه و قطر به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند.^۵

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ارزیابی سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی (با نگاهی به احکام برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه)، شماره مسلسل ۱۵۰۰۳.

۲. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ارزیابی سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی (با نگاهی به احکام برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه)، شماره مسلسل ۱۵۰۰۳.

۳. بنابر آمار اداره انرژی آمریکا حجم ذخایر گاز ایران در سال‌های ۲۰۱۴، ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ به ترتیب بالغ بر ۳۳/۷۸، ۳۴/۰۱ و ۳۴/۰۱ تریلیون مترمکعب بوده است. (<https://www.eia.gov/beta/international/data/browser>)

۴. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۴، اسفند ۱۳۹۴

۵. <https://www.eia.gov/beta/international/data/browser>

جدول ۴. ذخایر گازی کشور طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴

عنوان	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
ذخایر گاز	تریلیون مترمکعب	۳۳/۵	۳۳/۸	۳۳/۵	۳۳/۹

مأخذ: مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری، ترازنامه هیدروکربوری کشور، سال‌های ۱۳۹۱، ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳، شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۵، اسفند ۱۳۹۵.
توضیح: به دلیل در دسترس نبودن آمار، مقدار ذخایر گازی فقط در سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۴ ارائه شده است.

همچنین در سال ۱۳۹۴ میزان کل ذخایر قابل استحصال گاز طبیعی با افزایش ۰/۳ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۲ به ۳۳/۹ تریلیون مترمکعب رسید.^۱

۴-۵. روند تولید، مصرف، واردات و صادرات نفت و گاز

در جدول ۵ روند تغییرات برخی از شاخص‌های کلیدی بخش‌های نفت و گاز طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵ ارائه شده است.

جدول ۵. عملکرد شاخص‌های کلیدی بخش‌های نفت و گاز طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵

ردیف	نام بخش	عنوان شاخص	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
۱	نفت	تولید	هزار بشکه در روز	۲۸۴۳/۱	۲۸۲۰/۵	۲۸۰۲/۳	۲۲۳۱	۳۵۹۱*
۲		رشد	درصد	-	-۰/۷۹	-۰/۶۴	۱۵/۳	-
۳		صادرات**	هزار بشکه در روز	۱۱۲۹/۷	۱۰۲۱/۳	۱۰۷۱/۲	۱۵۷۴	۲۰۳۵*
۴		رشد	درصد	-	-۹/۶	۴/۸	۴۶/۹	-
۵	گاز	تولید	میلیون مترمکعب در روز	۵۰۱	۵۱۷	۵۵۲	۵۷۵	۶۲۷
۶		رشد	درصد	-	۲/۰۴	۷/۴	۱/۸	۹/۴
۷		مصرف	میلیون مترمکعب در روز	۶۲۲	۶۳۵	۶۸۲	۶۹۴	۶۷۳
۸		رشد	درصد	-	۲/۰۹	۷/۴	۱/۷	-۳/۰۲
۹		صادرات	میلیون مترمکعب در سال	۹۳۱۳	۹۲۸۲	۹۶۹۵	۸۵۶۶	۹۰۴۵
۱۰		رشد	درصد	-	-۰/۳۳	۴/۴	-۱۱/۶	۵/۶
۱۱		واردات	میلیون مترمکعب در سال	۴۶۶۵/۵	۵۳۷۱/۹	۷۵۱۹/۸	۹۰۶۶/۳	۵۸۷۰
۱۲		رشد	درصد	-	۱۵/۱	۴۰	۲۰/۵	-۵۴/۴۵

مأخذ: وزارت نیرو، معاونت امور برق و انرژی، ترازنامه انرژی کشور، سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳، بانک مرکزی، گزارش نماگرهای اقتصادی، شماره ۸۵؛ سه‌ماهه دوم سال ۱۳۹۵، شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۵.
* آمار تولید و صادرات نفت خام متعلق به ۶ ماه اول سال ۱۳۹۵ است و به دلیل مشابه نبودن بازه زمانی ارقام، رشد این ستون محاسبه نشده است.
** صادرات نفت در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ شامل صادرات نفت خام و خالص صادرات فرآورده‌های نفتی می‌باشد.
توضیح: آمار تولید، مصرف، صادرات و واردات گاز طبیعی تا آخر بهمن‌ماه سال ۱۳۹۵ است و به دلیل مشابه نبودن بازه زمانی ارقام، رشد این ستون محاسبه نشده است.

۱. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۴، اسفند ۱۳۹۴.

– روند تولید نفت خام در کشور

همانگونه که در بخش‌های قبل اشاره شد، میزان تولید نفت خام طی سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۳ عمدتاً به دلیل محدودیت‌های بین‌المللی روند کاهشی داشته است. این رقم در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ (دوره پسابرجام) با روند افزایشی همراه بود و متوسط آن در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۶، به حدود ۳/۸۶ میلیون بشکه در روز رسیده بود.

براساس آمار منتشر شده از سوی بانک مرکزی میزان تولید نفت در ۶ ماه نخست سال ۱۳۹۵ نسبت به کل سال ۱۳۹۱ بیش از ۲۶ درصد رشد داشته است.

– روند صادرات نفت خام در کشور

همانطور که در جدول ۵ آمده است، میزان صادرات نفت خام کشور در ۶ ماه اول سال ۱۳۹۵ در مقایسه با کل سال ۱۳۹۱ بیش از ۸۰ درصد رشد داشته است. این رشد یکی از دستاوردهای مهم برجرام به‌شمار می‌رود. این وضعیت سبب شد تا ایران مجدداً در بازار جهانی نفت خام حضور پررنگی پیدا کند و سهم خود را در این بازار به دست آورد.

– روند تولید گاز غنی در کشور

آمار مندرج در جدول ۵ بیانگر آن است که میزان تولید گاز غنی کشور در سال ۱۳۹۵ (با رشد بیش از ۲۱ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۲) معادل ۶۲۷ میلیون مترمکعب در روز بوده است که بخش عمده این رشد ناشی از بهره‌برداری و برداشت از فازهای جدید میدان گازی پارس جنوبی بوده است.

– روند واردات و صادرات گاز در کشور

ایران از ترکمنستان و آذربایجان گاز طبیعی وارد و به ترکیه، نخجوان و ارمنستان گاز صادر می‌کند. واردات گاز طبیعی کشور در سال ۱۳۹۵ حدود ۵/۸ میلیارد مترمکعب بوده که نسبت به سال ۱۳۹۲ تقریباً ۹ درصد رشد داشته است. در سال‌های ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۵ بیش از ۹۵ درصد گاز طبیعی وارداتی کشور از ترکمنستان انجام شد که نسبت به سال‌های گذشته رشد بالایی داشته است. با ادامه روند افزایش واردات گاز از ترکمنستان در این سال‌ها، واردات از آذربایجان کاهش یافته است. این تصمیم باعث شد در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳، واردات گاز ایران از این کشور در حدود ۲۷/۳۸ درصد و در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۴ در حدود ۵۴ درصد کاهش یابد.^۱

مجموع صادرات گاز در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۲ با کاهش ۲/۵ درصدی همراه بوده و به حدود ۹ میلیارد مترمکعب در سال ۱۳۹۵ رسیده است.^۲

۱. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۵، اسفندماه ۱۳۹۵.

۲. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۵، فروردین‌ماه ۱۳۹۶.

۵-۵. تولید و مصرف فرآورده‌های عمده نفتی

متوسط خوراک مصرفی (نفت خام و میعانات گازی) پالایشگاه‌های کشور طی سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ حدود ۱۸۲۵/۸ هزار بشکه معادل نفت خام در روز بوده است. در جدول ۶ مقدار تولید پنج فرآورده اصلی کشور در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ نشان داده شده است. در سال ۱۳۹۲ میزان تولید پنج فرآورده اصلی (گاز مایع، بنزین موتور، نفت سفید، سوخت هوایی، نفت گاز و نفت کوره) حدود ۲۵۸/۶۳ میلیون لیتر در روز بوده که میزان آن در سال ۱۳۹۳ با کاهش ۳/۶۹ درصدی همراه بوده است. در مورد تولید فرآورده‌های نفتی و الگوی پالایشی در ایران باید اشاره کرد که اجرای طرح کیفی‌سازی پالایشگاه‌های اراک و تهران باعث بهبود الگوی پالایشی کشور شد. هرچند به نظر می‌رسد به دلایلی از جمله عدم پیچیدگی به کار گرفته شده در تکنولوژی پالایشگاه‌های کشور^۱ نبود انگیزه کافی و بسترهای مناسب برای فعالیت بخش خصوصی در تولید فرآورده و در نهایت تأخیر در اجرای کیفی‌سازی پالایشگاه‌ها، الگوی پالایشی کشور هنوز فاصله زیادی با متوسط جهانی دارد.^۲ شایان ذکر است در تولید فرآورده‌های سبک (بنزین و گازوئیل) تفاوت زیادی با متوسط جهانی نداریم، اما در تولید فرآورده‌های سنگین (نفت کوره) بیش از دو برابر متوسط جهانی است.

میزان مصرف پنج فرآورده اصلی کشور در سال ۱۳۹۳ حدود ۲۳۸/۶ میلیون لیتر در روز بوده که

نسبت به سال ۱۳۹۲، حدود ۳/۵ درصد کاهش داشته است.^۳

جدول ۶. مقدار تولید پنج فرآورده اصلی کشور در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳

نام فرآورده	۱۳۹۲		رشد ۱۳۹۳ به ۱۳۹۲
	هزار مترمکعب در سال		
گاز مایع	۳۵۸۹/۱	۳۶۹۳/۷	۲/۹۱
بنزین پایه	۲۰۷۶۰/۱	۲۱۸۴۸/۲	۵/۲۴
نفت سفید و سوخت هوایی	۶۰۹۰/۸	۵۵۰۵/۹	-۹/۶۰
نفت گاز	۳۵۶۵۶/۳	۳۵۰۴۵/۹	-۱/۷۱
نفت کوره	۲۸۳۰۲/۱	۲۴۸۲۰/۵	-۱۲/۳۰
جمع پنج فرآورده اصلی	۹۴۳۹۸/۵ (۲۵۸/۶۳)	۹۰۹۱۴/۲ (۲۴۹/۰۸)	-۳/۶۹

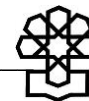
مأخذ: مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری، ترازنامه هیدروکربوری کشور، سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳. *ارقام درون پرانتز میلیون لیتر در روز است.

توضیح: به دلیل در دسترس نبودن آمار، مقدار تولید فرآورده‌های نفتی فقط در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ ارائه شده است.

۱. عامل مهم در اقتصادی کردن صنایع تبدیل پالایشگاهی، کیفیت و سطح تکنولوژی یا به عبارت دیگر درجه پیچیدگی (اندیس نلسون) پالایشگاه‌هاست. لازم به ذکر است که پالایشگاه‌ها هر چه درجه پیچیدگی بالاتری داشته باشند محصولات کم‌ارزش مانند نفت کوره و وکیوم باتوم کمتری تولید می‌نمایند و سودآوری پالایشگاه‌ها به شدت افزایش می‌یابد. در مورد پالایشگاه‌های ایران درصد تولید نفت کوره و وکیوم باتوم نسبت به کل فرآورده‌ها بالاست.

۲. به دلیل نبود اطلاعات به روز امکان تشریح روند تغییرات الگوی پالایشی کشور وجود ندارد.

۳. همان.

۵-۶. وضعیت واردات و صادرات فرآورده‌های نفتی

جدول ۷ میزان واردات و صادرات فرآورده‌های نفتی طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۳ را نشان می‌دهد. برای تأمین کمبود فرآورده‌های نفتی، مقادیری از آنها از طریق واردات جبران می‌گردد که روند آن طی سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۳ برحسب نیاز داخلی متغیر بوده است. در سال ۱۳۹۳ روزانه ۳۵/۲ هزار بشکه فرآورده نفتی وارد کشور شده است. حجم کلی واردات در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲ با کاهش ۴۶ درصدی همراه بوده و علت آن توقف واردات فرآورده‌ای تحت عنوان برش سنگین نفتی بوده است.^۱

مطابق آمار جدول ۷ صادرات فرآورده‌های نفتی کشور در سال ۱۳۹۳ با کاهش ۲۴ درصدی به ۱۲۷/۵ هزار بشکه در روز رسیده که علت آن کاهش صادرات نفت کوره و نفت گاز بوده است.^۲

جدول ۷. میزان واردات و صادرات فرآورده‌های نفتی طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۳

شرح	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
واردات	هزار بشکه در روز	۶۳/۲	۶۵/۷	۳۵/۲
صادرات		۱۲۴/۱	۱۶۸	۱۲۷/۵

مأخذ: مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری، ترازنامه هیدروکربوری کشور، سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۳.

توضیح: به دلیل در دسترس نبودن آمار، میزان صادرات و واردات فرآورده‌های نفتی فقط در سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۳ ارائه شده است.

۷-۵. تلفات در بخش انرژی کشور

جدول ۸ کل تلفات بخش‌های مختلف عملیات صنعت نفت و بخش‌های انرژی کشور را نشان می‌دهد. کل تلفات مجاز و غیرمجاز انرژی کشور با وجود نامشخص بودن تلفات در برخی بخش‌های عملیاتی مانند بخش‌های تولید و صادرات نفت خام در سال ۱۳۹۳ حدود ۳۹۵/۸۶ میلیون بشکه معادل نفت خام بوده است که کل تلفات غیرمجاز آن در حدود ۱۹۴/۱۵ میلیون بشکه معادل نفت خام است^۳ که نسبت به سال ماقبل خود ۱۳/۲ درصد افزایش داشته است. بر این اساس، اقدام در جهت کاهش آن با اجرای طرح‌های مؤثر، نظارت مستمر بر چرخه عملیات و همچنین تعمیرات به موقع فرآیندهای عملیاتی ضروری است. بخشی از ناکارایی‌های عرضه انرژی در کشور به نبود تمرکز در ساختار انرژی کشور برمی‌گردد، زیرا در حال حاضر چند وزارتخانه و سازمان متولی بخش انرژی کشوراند. متأسفانه در بخش بهینه‌سازی مصرف انرژی نیز در کشور تمرکز لازم وجود ندارد.

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ارزیابی سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی (با نگاهی به احکام برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه)، شماره مسلسل ۱۵۰۰۳.

۲. مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری، ترازنامه هیدروکربوری کشور، سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۳.

۳. مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری، ترازنامه هیدروکربوری کشور، سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۳.

جدول ۸. کل تلفات بخش‌های مختلف عملیات صنعت نفت و بخش‌های انرژی کشور

(میلیون بشکه معادل نفت خام)

۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	تلفات
۳۹۵/۸۶	۴۰۵/۱۴	۳۹۶/۶۲	جمع کل تلفات مجاز* و غیرمجاز
۱۹۴/۱۵	۱۷۱/۵۲	۱۷۰/۱۵	کل تلفات غیرمجاز

مأخذ: همان.

* منظور از تلفات مجاز، تلفاتی که به لحاظ فنی قابل توجیه است.

توضیح: به دلیل در دسترس نبودن آمار، میزان تلفات فقط در سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۳ ارائه شده است.

۵-۸. وضعیت صنعت پتروشیمی کشور

در جدول ۹ تغییرات شاخص‌های کلیدی صنعت پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵ ارائه شده است.

جدول ۹. عملکرد شاخص‌های کلیدی صنعت پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵

۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	واحد	عنوان شاخص	نام بخش	ردیف
۵۰/۶	۴۶/۴	۴۴/۵	۴۰/۶	۴۱/۱	میلیون تن	مقدار واقعی تولید	تولید	۱
۵۲/۷	۴۹/۴	۴۹/۱	۴۹/۴	۴۸/۲		برنامه تولید		۲
۹۶	۹۴	۹۰	۸۲	۸۵		درصد		تحقق برنامه
۲۰/۴	۱۸/۸	۱۵/۹	۱۲/۸	۱۵/۸	میلیون تن	مقدار صادرات	صادرات	۴
۲۰/۱	۱۷/۲	۱۵/۹	۱۷/۳	۱۹/۲		برنامه صادرات		۵
۴۶۸	۵۰۹/۶	۶۴۶/۶	۷۶۹	۷۶۵	دلار	ارزش هر تن محصول صادراتی	صادرات	۶
۱۰۲	۱۰۹	۱۰۰	۷۴	۸۳	درصد	تحقق برنامه صادرات		۷
۱۵/۷	۱۴	۱۶/۳	۱۴/۵	۱۳/۳	میلیون تن	مقدار فروش داخلی	فروش داخلی	۸
-	۱۸/۷	۲۰/۸	۱۸/۹	۱۵/۲		برنامه فروش داخلی		۹
-	۷۴/۹	۷۸/۴	۷۶/۷	۸۷/۵		درصد		تحقق برنامه فروش داخلی
-	۲/۳	۲/۲	۲/۳	۲/۳	درصد	سهم ایران از ظرفیت تولید محصولات عمده پتروشیمی در جهان		۱۱
-	۲۲/۶	۲۲/۲	۲۲/۴	۲۲/۳	درصد	سهم ایران از ظرفیت تولید محصولات عمده پتروشیمی در خاورمیانه		۱۲
-	۳۰/۹	۳۳	۳۴/۹	۳۷	درصد	سهم صادرات محصولات پتروشیمی از صادرات غیرنفتی کشور		۱۳

مأخذ: محاسبات براساس اطلاعات گزارش‌های سالیانه عملکرد صنعت پتروشیمی، شرکت ملی صنایع پتروشیمی.

مطابق آمار جدول ۹ روند تولید محصولات پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵ صعودی بوده و فقط در سال ۱۳۹۲ به دلیل شرایط تحریم و مشکلات ناشی از آن، تولید محصولات پتروشیمی کشور کاهش یافت.

در بخش صادرات نیز روند فروش محصولات کشور به خارج افزایشی بوده است. اما این روند افزایشی در صورتی اهداف اسناد بالادستی کشور را تأمین می‌کند که محصولات با ارزش افزوده بالا را شامل شود. این در حالی است که تغییرات ارزش هر تن محصولات صادراتی کشور طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵ نزولی بوده است.

روند تغییرات فروش داخلی محصولات پتروشیمی کشور نیز مؤید این موضوع است که همواره عملکرد واقعی فروش داخلی کمتر از برنامه آن بوده است.

در خصوص سهم ایران از ظرفیت محصولات عمده پتروشیمی در خاورمیانه هدف دستیابی به سهم ۳۴ درصدی و در سطح جهان دستیابی به سهم ۶/۳ درصدی از ظرفیت محصولات پتروشیمی است که همانطور که ارقام جدول ۹ نشان می‌دهد طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵ سهم‌های مذکور به ترتیب به‌طور متوسط ۲۲/۴ و ۲/۳ درصد بوده است.

کسب جایگاه اول در منطقه به‌لحاظ ارزش برای صنعت پتروشیمی هدفگذاری شده است. به‌منظور بررسی این هدف در جدول ۱۰ جایگاه صنعت پتروشیمی کشور براساس گزارش یکصد شرکت برتر شیمیایی - پتروشیمیایی جهان در سال ۲۰۱۵ ارائه شده است.

جدول ۱۰. جایگاه صنعت پتروشیمی کشور در میان یکصد شرکت برتر شیمیایی جهان در سال ۲۰۱۵

فروش (میلیون دلار)	رتبه	پنج شرکت برتر
۷۶۵۵۴	۱	باسف
۵۰۲۳۸	۲	سینوپک
۴۸۷۷۸	۳	داو کمیکال
۳۹۴۵۰	۴	سابیک عربستان
۳۴۰۰۵	۵	هلدینگ شیمیایی میتسوبیشی
شرکت‌های پتروشیمی ایرانی		
۱۰۳۷۵	۳۴	شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس
۵۴۹۸	۶۴	نفت و گاز پارسیان
۲۳۲۸	۱۱۳	سرمایه‌گذاری نفت و گاز تأمین

مأخذ: گزارش صنایع پتروشیمی جهان، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، مدیریت برنامه‌ریزی و توسعه، شماره ۷۵، آذرماه ۱۳۹۵.
توضیح: رتبه‌بندی در این جدول براساس ارزش دلاری فروش انجام شده است.

همان‌طور که در جدول فوق مشخص شده است شرکت پتروشیمی سابیک عربستان در رتبه چهارم جهان قرار دارد. در سال مورد بررسی شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس رتبه ۳۴ جهان را به خود اختصاص داده است. در صورت تجمیع میزان فروش شرکت‌های پتروشیمی ایران، قطعاً رتبه ایران در این جدول ارتقای قابل توجهی خواهد داشت، ولی همچنان از سابیک عربستان به‌عنوان تنها رقیب ایران در منطقه پایین‌تر خواهد بود. بدین ترتیب در حال حاضر ایران از لحاظ ارزش محصولات پتروشیمی رتبه

دوم منطقه را به خود اختصاص داده است که برای دستیابی به جایگاه اول باید تکمیل زنجیره ارزش و تولید محصولات با ارزش افزوده بیشتر و ایجاد برندها مورد توجه قرار گیرد.

۶. پیش‌بینی برخی از شاخص‌های کمی بخش نفت و گاز در برنامه ششم و قراردادهای جدید نفتی

فعالیت در صنعت نفت و گاز با توجه به ویژگی «سرمایه‌بر» بودن آن به منابع مالی و تکنولوژی مناسب نیاز دارد. در سالیان اخیر اقتصاد ایران به دلیل شرایط و عوامل داخلی و خارجی از وضعیت مناسبی برخوردار نبود و این به بخش نفت و گاز نیز تسری پیدا کرده است. صنعت نفت و گاز کشور با مشکلات خرد و کلان متعددی مواجه است که باید برای حل آنها برنامه‌ریزی‌های لازم انجام شود.

مطابق مستندات مربوط به سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، صنعت نفت، گاز و پتروشیمی کشور باید در بازه زمانی ۱۳۸۴ لغایت ۱۳۹۴ با سرمایه‌گذاری ۱۵۰ میلیارد دلاری، اولین تولیدکننده محصولات پتروشیمی در منطقه از لحاظ ارزشی، دومین تولیدکننده نفت در اوپک با ظرفیت ۷ درصد از تقاضای بازار جهانی و سومین تولیدکننده گاز در جهان با سهم ۸ تا ۱۰ درصد از تجارت جهانی گاز باشد.^۲ واقعیت امروز صنایع مذکور نشان می‌دهد که این اهداف محقق نشده است و صنعت نفت، گاز و پتروشیمی برای تحقق آن اهداف با توجه به مشکلات پیش روی آنها به جذب منابع و سرمایه‌گذاری خارجی نیاز دارد.

نیازسنجی انجام شده در صنعت نفت و گاز گویای این واقعیت است که یک سلسله اهداف کمی برای آنها در سال‌های برنامه ششم تعیین شده است که جزئیات آن در جدول ۱۱ ارائه شده است.

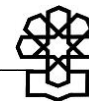
جدول ۱۱. اهداف کمی برخی از شاخص‌های بخش نفت و گاز کشور در برنامه ششم توسعه (۱۳۹۵-۱۳۹۹)

۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	واحد	شاخص
۱۳۴۳	۱۱۹۳	۱۳۴۲	۱۲۹۳	۱۳۴۳	میلیون بشکه معادل نفت خام	اکتشاف و توصیف میداین نفت و گاز (قابل استحصال)
۴۷۰۰	۴۴۴۰	۴۲۲۰	۴۱۱۵	۳۷۹۰	هزار بشکه در روز	ظرفیت نفت خام
۴۲۸۰	۴۰۰۰	۳۹۶۰	۳۸۷۰	۳۴۶۰	هزار بشکه در روز	تولید نفت خام
۱۰۱۲	۱۰۰۲	۹۱۰	۷۶۳	۶۸۸	هزار بشکه در روز	تولید میعانات گازی
۵۲۹۲	۵۰۰۲	۴۸۷۰	۴۶۳۳	۴۱۴۸	هزار بشکه در روز	مجموع تولید نفت خام و میعانات گازی
۱۲۸۷	۱۱۸۰	۱۰۹۵	۱۰۰۰	۸۶۹	میلیون مترمکعب در روز	گاز غنی تولیدی
۱۰۸۰	۸۹۰	۶۷۰	۵۶۵	۳۴۰	هزار بشکه در روز	تولید نفت خام از میداین مشترک
۷۵۰	۷۵۰	۷۵۰	۶۸۳	۵۶۷	میلیون مترمکعب در روز	تولید گاز از میدان مشترک پارس جنوبی
۲۴۷۲	۲۴۷۲	۲۵۰۰	۲۴۹۶	۲۲۵۰	هزار بشکه در روز	صادرات نفت خام و میعانات گازی
۲۲۵	۱۸۷/۲	۱۵۲/۸	۹۳/۹	۲۷/۷	میلیون مترمکعب در روز	صادرات گاز طبیعی

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، سند برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۵-۱۳۹۹).

1. Capital- Intensive

۲. وزارت نفت، نفت و توسعه (۵)، گزارش اهم فعالیت‌های وزارت نفت ۱۳۷۶-۱۳۸۳.

تحقق نیافتن کامل اهداف برنامه پنجم توسعه ناشی از برخی محدودیت‌ها در سطوح داخلی و بین‌المللی، کمبود منابع مالی، دسترسی نداشتن به فناوری روز دنیا و نبود شرکت‌های توانمند در سطح بین‌المللی بوده است. وزارت نفت در دولت یازدهم تلاش کرده است با توجه به برنامه جامع اقدام مشترک (برجام)، گامی عملی در برداشتن تحریم‌های بین‌المللی بردارد و از ظرفیت شرکت‌های بین‌المللی برای از میان برداشتن محدودیت‌های فوق‌الذکر نهایت استفاده را ببرد. لذا در ماده (۷) قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت (مصوب ۱۳۹۱/۲/۱۹) به وزیر نفت اجازه داده شد تا شرایط عمومی قراردادهای نفتی را تدوین کرده و به تصویب هیئت وزیران برساند، چارچوب قراردادهای جدید نفتی موسوم به (IPC) اولین بار در تاریخ ۱۳۹۴/۰۸/۱۱ به تصویب هیئت وزیران رسید، سپس به منظور رفع ابهامات و اشکالات مطرح شده مجدداً در تاریخ ۱۳۹۵/۰۵/۱۶ به تصویب هیئت وزیران رسید.

این نوع قراردادها با هدف ایجاد زمینه‌های لازم برای ایجاد تحرک در صنعت نفت و گاز، جذب سرمایه‌گذاری داخلی، تحقق تولید صیانتی از مخازن ارزشمند نفتی، ارتقای توان فنی، مهندسی، مالی و مدیریتی شرکت‌های داخلی و ایجاد شرکت‌های اکتشاف و تولید (E&P)^۱ در سطح بین‌المللی تدوین شد. براساس برآوردهای انجام شده تحقق اهداف برنامه ششم توسعه نیازمند ۲۰۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در صنعت نفت و گاز است. به عبارت دیگر، صنعت نفت تا پایان برنامه ششم توسعه (۱۳۹۹) باید سالیانه ۴۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری جذب نماید. بدون شک جذب این میزان منابع از داخل کشور امکان‌پذیر نیست، تجربه ناموفق شرکت ملی نفت در فروش اوراق مشارکت، این شرکت را با حجم بالایی از بدهی (در حدود ۵۰ میلیارد دلار) به سیستم بانکی کشور مواجه کرده است، ضمن اینکه اجرای نامناسب قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مشکلات این شرکت و کمبود منابع مالی آن را افزایش داده است. با استفاده از آن ظرفیت‌های قانونی و به‌منظور تحقق اهداف برنامه ششم در بخش سرمایه‌گذاری، قرارداد توتال اولین قراردادی است که در چارچوب قراردادهای IPC و به‌منظور توسعه فاز ۱۱ میدان گازی پارس جنوبی برای مدت ۲۰ سال با تشکیل کنسرسیومی متشکل از شرکت توتال فرانسه (سهم ۵۰/۱ درصد)، شرکت ملی نفت چین (با سهم ۳۰ درصد) و شرکت پتروپارس (با سهم ۱۹/۹ درصد) در تاریخ ۱۲ تیر ۱۳۹۶ امضا شده است. مهمترین وجه تمایز این قراردادها با قراردادهای قبلی، حضور پیمانکار در دوره بهره‌برداری و بلندمدت بودن طول دوره قرارداد است. این مسئله باعث ایجاد انگیزه کافی برای پیمانکار جهت حداکثر نمودن تولید انباشتی از میدان و تولید صیانتی از آن می‌گردد. یکی دیگر از موضوعاتی که درخصوص چارچوب قراردادهای جدید نفتی حائز اهمیت است، جذب سرریزهای این نوع از سرمایه‌گذاری خارجی از قبیل فناوری‌ها و تکنولوژی‌های روز، مدیریت پروژه، روش‌های تأمین مالی بین‌المللی و ارتقای توان شرکت‌های داخلی است. البته توجه به موضوع انتقال فناوری و وجود پیوست

فناوری در این بخش اهمیت زیادی دارد و باید در شرکت‌های ایرانی، ظرفیت جذب فناوری‌ها و تکنولوژی‌ها ایجاد شود. جذب سرریزهای سرمایه‌گذاری خارجی در فاز ۱۱ از دو مسیر می‌تواند محقق شود، اول اینکه مشارکت شرکت‌های ایرانی در کنسرسیوم (شرکت پتروپارس در قرارداد فاز ۱۱) زمینه مناسبی برای انتقال و توسعه دانش فنی و مهارت‌های مدیریتی و مهندسی مخزن و تشکیل شرکت‌های (E & P) واقعی و در سطح بین‌المللی باشد. دوم اینکه در فرآیند اجرای قرارداد، شرکت‌های ایرانی با حضور در بخش‌های مختلف پروژه مثل حفاری، ساخت و نصب سکو، می‌توانند به فناوری‌های روز دنیا دسترسی پیدا کرده و در صورت وجود ظرفیت جذب در این شرکت‌ها، فناوری روز دنیا را بومی‌سازی کرده و در سایر میادین نفتی بکار گیرند.^۱

نکته بسیار مهم دیگر در خصوص انعقاد قرارداد جدید با شرکت توتال این است که در فضای پرتنش سیاسی فعلی که رئیس‌جمهور آمریکا در صدد اعمال فشارهای تحریمی بیشتر بر ایران است، اینگونه سرمایه‌گذاری‌های شرکت‌های بزرگ بین‌المللی نظیر توتال می‌تواند تا حدی ریسک سرمایه‌گذاری در ایران را کاهش دهد و به نحوی می‌تواند به‌عنوان یک پیشرانه برای قراردادهای دیگر، ورود شرکت‌های بین‌المللی به نام و جذب منابع مالی بیشتر در این صنعت باشد. به‌عبارت دیگر ورود شرکت توتال تا حدودی تصور ممنوعیت فعالیت سرمایه‌گذاری شرکت‌های غربی، اروپایی و غیراروپایی را در بخش انرژی ایران از بین برده است. بنابراین، همان‌طور که اشاره شده بود، باید از این موقعیت برای جذب سرمایه‌گذاری‌های بیشتر در ایران استفاده نمود.

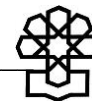
ضمن اینکه تأمین سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای توسعه میادین نفت و گاز کشور توسط شرکت‌های خارجی و تقسیط بلندمدت بازپرداخت هزینه‌های آنها از محل عواید میدان، موجب می‌شود دولت‌های حاکم بر شرکت‌های سرمایه‌گذار در بخش نفت و گاز ایران در این خصوص با کشورهای تحریم‌کننده همراستا نشوند.

۷. تحلیل کارشناسی

نفت و گاز به عنوان حامل‌های مهم انرژی ضمن اینکه از عوامل تولید به‌شمار می‌رود، به عنوان سرمایه و زمینه‌ساز توسعه تکنولوژی و شناخت فناوری‌های برتر نیز تلقی می‌شود.

در حال حاضر ایران با داشتن بیش از ۳۳ تریلیون مترمکعب ذخایر گازی و تولید ۶۷۳ میلیون مترمکعب در روز رتبه سوم تولید گاز در جهان و مقام اول در منطقه خاورمیانه را به خود اختصاص داده است. در سال ۱۳۹۵ حجم ذخایر هیدروکربوری مایع ایران ۱۵۸/۴ میلیارد بشکه و تولید نفت کشور

۱. برنامه گفتگوی ویژه خبری، گفتگو با وزیر نفت، تاریخ ۱۳۹۶/۵/۱.

حدود ۳/۷ میلیون بشکه در روز بوده که بدین ترتیب به لحاظ شاخص تولید نفت در رتبه چهارم جهان و پس از کشور عربستان در مقام دوم تولید اوپک قرار دارد. شایان ذکر است عملکرد صادرات نفت خام کشور نیز روند روبه رشدی داشته است. به طوری که صادرات نفت خام کشور در ۶ ماه اول سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۱ دو برابر شده است. این دستاورد سبب شد تا ایران مجدداً در بازار جهانی نفت خام به طور متوسط نقش آفرین باشد.

جایگاه بخش نفت در اقتصاد ایران نیز نشان می‌دهد که این بخش یکی از بخش‌های مهم اقتصادی در کشور به شمار می‌رود به طوری که در سال ۱۳۹۵ حدود ۲۶ درصد از منابع بودجه دولت از طریق فروش نفت تأمین شده که بعد از مالیات‌ها بیشترین سهم را در میان سایر منابع داشته است. همچنین نزدیک به ۲۳ درصد از تولید ناخالص داخلی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ از طریق بخش نفت فراهم شده است.

بهره‌مندی بیشتر از منابع گازی و افزایش سهم آن در سبد مصرفی حامل‌های انرژی از طریق توسعه ظرفیت تولید با اولویت برداشت از میادین مشترک از دیگر برنامه‌های دولت بود که نتایج حاکی از عملکرد مثبت در این بخش بوده است. به طوری که در سال ۱۳۹۲ سهم برداشت گاز از میادین پارس جنوبی از کل گاز تولیدی کشور حدود ۵۰ درصد بوده و این میزان در سال ۱۳۹۵ به بیش از ۶۳ درصد رسیده است.

تولید فرآورده‌های نفتی از دیگر فعالیت‌های وزارت نفت است. بخش قابل توجهی از فرآورده‌های نفتی مورد نیاز کشور از طریق ۹ پالایشگاه نفت تأمین و کمبود آن از طریق واردات جبران می‌شود. اجرای طرح کیفی‌سازی پالایشگاه‌های کشور باعث بهبود الگوی پالایشی کشور شده است به طوری که در تولید فرآورده‌های سبک تفاوت زیادی با متوسط جهانی نداریم. اما تولید فرآورده‌های سنگین در پالایشگاه‌های کشور بیش از دو برابر متوسط جهان است.

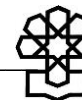
به طور کلی تکمیل فاز اول پالایشگاه ستاره خلیج فارس و بهبود الگوی پالایشی کشور، بازگشت تولید نفت به سطح قبل از تحریم، بهره‌برداری از فازهای جدید پارس جنوبی، نقش آفرینی در بازارهای جهانی نفت و اوپک و تصویب چارچوب قراردادهای جدید نفتی (IPC)، جذب سرمایه‌گذاری در قالب قراردادها و امضای قرارداد با شرکت توتال از جمله اقدامات مثبت بخش نفت و گاز در دولت یازدهم بوده است.

در بخش صنعت پتروشیمی به عنوان حوزه پایین دست صنعت نفت و گاز کشور نیز اقدامات مثبت قابل توجهی صورت گرفته است. در سال ۱۳۹۵، تعداد ۵۲ مجتمع پتروشیمی حدود ۵۰/۶ میلیون تن محصول پتروشیمی کشور را تولید کردند که ۲۰ واحد پتروشیمی در منطقه ماهشهر، ۱۴ واحد در منطقه عسلویه و بقیه در سایر مناطق کشور فعال بودند.

از جمله اقدامات مثبت در حوزه پتروشیمی کمک به رفع موانع تولید در این صنعت بوده است. به طوری که نسبت تولید به ظرفیت اسمی محصولات پتروشیمی از ۷۱/۶ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۸۱/۷ درصد در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است. همچنین میزان صادرات و فروش داخلی محصولات پتروشیمی کشور در سال

۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۲ رشد داشته و به ترتیب به ۲۰/۱ و ۱۵/۷ میلیون تن رسیده است. نکته قابل توجه در بخش پتروشیمی، فزونی نسبت تحقق عملکرد صادرات به برنامه آن و در مقابل کاهش تحقق برنامه فروش طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ بوده است. اثر این رویه را می‌توان در روند تغییرات ارزش هر تن محصولات صادراتی کشور دنبال کرد. به طوری که ارزش هر تن محصول صادراتی کشور از ۷۶۵ دلار به ۴۶۸ دلار کاهش یافته است. اگرچه بخشی از این روند نزولی را می‌توان به کاهش قیمت نفت ارتباط داد، ولی بخشی از آن نیز به صادرات محصولات با ارزش افزوده پایین برمی‌گردد. تعجیل در واگذاری واحدهای پتروشیمی، اجرا نشدن طرح‌های تکمیل زنجیره ارزش در واحدهای واگذار شده و نبود نهاد تنظیم‌گر در این بخش را می‌توان از جمله دلایل این امر دانست.

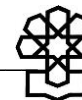
جدول ۱۲ بررسی عملکرد کلی دولت یازدهم در بخش نفت، گاز و پتروشیمی براساس اسناد بالادستی و قوانین دائمی حاکم بر بخش انرژی را نشان می‌دهد.

جدول ۱۲. بررسی عملکرد کلی دولت یازدهم در بخش نفت، گاز و پتروشیمی براساس اسناد بالادستی

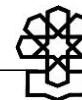
ردیف	عنوان قانون یا سند		ماده مورد بررسی	عملکرد ماده	توضیحات
	بخشی	فرابخشی			
۱	سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی		بند «۱۲» - مقابله با ضربه‌پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق:	تا حدی اجرا شده است	
			- انتخاب مشتریان راهبردی - ایجاد تنوع در روش‌های فروش - مشارکت دادن بخش خصوصی در فروش - افزایش صادرات گاز - افزایش صادرات پتروشیمی - افزایش صادرات فرآورده‌های نفتی		
			بند «۱۳» - افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور به‌منظور اثرگذاری در بازار جهانی نفت و گاز و تأکید بر حفظ و توسعه ظرفیت‌های تولید نفت و گاز، به‌ویژه در میدان مشترک	تا حد زیادی اجرا شده است	
۲	سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی		بند «۱۴» - افزایش ارزش‌افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (براساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع	تا حد زیادی اجرا شده است	
			اتخاذ تدابیر و راهکارهای مناسب برای گسترش اکتشاف نفت و گاز و شناخت کامل منابع کشور	تقریباً در تمام سال‌ها عملکرد خوبی داشته است	
			افزایش ظرفیت تولید صیانت شده نفت، متناسب با ذخایر موجود و برخورداری کشور از افزایش قدرت اقتصادی، امنیتی و سیاسی	انجام نشده است	
			افزایش ظرفیت تولید گاز متناسب با حجم ذخایر کشور به‌منظور تأمین مصرف داخلی و حداکثر جایگزینی با فرآورده‌های نفتی	هدف قانون محقق شده است	
			گسترش تحقیقات بنیادی و توسعه‌ای و تربیت نیروی انسانی متخصص و تلاش برای ایجاد مرکز جذب و صدور دانش و خدمات فنی و مهندسی انرژی در سطح بین‌المللی و ارتقای فناوری در	در حد قابل قبول اجرا نشده است	در صنعت نفت، به‌دلیل محدودیت ظرفیت جذب، اغلب دیدگاه درستی نسبت به توسعه و یا اتخاذ فناوری وجود ندارد. لذا، عموماً

ردیف	عنوان قانون یا سند		ماده مورد بررسی	عملکرد ماده	توضیحات
	بخشی	فرابخشی			
			زمینه‌های منابع و صنایع نفت، گاز و پتروشیمی		مشاهده می‌شود که آنها تلاش می‌کنند تمرکز فعالیت‌های خود را بر آن دسته از فناوری‌هایی قرار دهند که تسلط و اشراف بیشتری نسبت به آن دارند که شامل محصولات و تجهیزاتی می‌گردد که در صنعت نفت تولید و یا خریداری شده و مورد استفاده قرار می‌گیرد.
			تلاش لازم و ایجاد سازماندهی قانونمند برای جذب منابع مالی مورد نیاز داخلی و خارجی در امر نفت و گاز در بخش‌های مجاز قانونی	در حد قابل قبول اجرا شده است	در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ طرح‌های بالادستی شرکت ملی نفت ایران به ترتیب ۱۸۴۷۶۰، ۵۰۰۱۲۴ و ۲۱۹۳۲۷ میلیارد ریال هزینه شده است. علت افزایش میزان سرمایه‌گذاری سال ۱۳۹۱ نسبت به سال ۱۳۹۰ افزایش منابع در بیع متقابل به میزان ۱۵۵۷۲۰ میلیارد ریال و در فروش اوراق مشارکت به میزان ۲۲۰۸۱۲ میلیارد ریال و همچنین علت کاهش میزان سرمایه‌گذاری سال ۱۳۹۲ به نسبت سال ۱۳۹۱ کاهش منابع در بیع متقابل به میزان ۱۲۲۳۵۳ میلیارد ریال و در فروش اوراق مشارکت به میزان ۱۹۸۶۱۶ میلیارد ریال است.
			بهره‌برداری از موقعیت منطقه‌ای و جغرافیایی کشور برای خرید و فروش، فرآوری و پالایش و معاوضه و انتقال نفت و گاز منطقه به بازارهای داخلی و جهانی	اجرا نشده است	بهمنظور بهره‌برداری از ظرفیت جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی در منطقه، عملیات سوآپ نفت خام انجام می‌شد که متأسفانه در ابتدای سال ۱۳۸۹ قطع شد.
			بهبودسازی مصرف و کاهش شدت انرژی	اجرا نشده است	
			جایگزینی صادرات فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی به جای صدور نفت خام و گاز طبیعی	اجرا نشده است	
۳	قانون برنامه پنجم توسعه	ماده (۱۲۵)	الف) وزارت نفت مجاز است با ایجاد فضا و شرایط رقابتی، نسبت به صدور پروانه اکتشاف، توسعه و تولید مورد نیاز برای بهره‌برداری از حداکثر ظرفیت‌ها برای توسعه میدان‌های نفت و گاز و افزایش تولید صیانت شده با حفظ ظرفیت تولید سال ۱۳۸۹ تا سقف تولید اضافه روزانه یک	اجرا نشده است	جزء «الف» این ماده اجرا نشده است. درخصوص بند «۲» جزء «الف»، با توجه به بدهی شرکت ملی نفت ایران امکان صدور مجوز از سوی بانک مرکزی وجود نداشته و امکان استفاده از تسهیلات مالی فراهم نشده است.

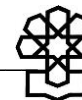
ردیف	عنوان قانون یا سند		ماده مورد بررسی	عملکرد ماده	توضیحات
	بخشی	فرابخشی			
			<p>میلیون بشکه نفت خام و دوپست و پنجاه میلیون مترمکعب گاز طبیعی با اولویت میداین مشترک، با تأکید بر توسعه میدان گاز پارس جنوبی، پس از تصویب توجیه فنی و اقتصادی طرح‌ها در شورای اقتصاد و درج در قوانین بودجه سنواتی و نیز مبادله موافقتنامه با معاونت با استفاده از روش‌های زیر اقدام نماید:</p> <p>۱. استفاده از انواع روش‌های اکتشاف، توسعه، تولید در دوره زمانی معین در میداین نفت و گاز تبصره - شرایط اساسی این روش‌ها با حفظ حق مالکیت و اعمال تصرفات مالکانه برای دولت در سال اول برنامه با پیشنهاد وزارت نفت تهیه و به تصویب شورای اقتصاد می‌رسد.</p> <p>۲. کارسازی انتشار اوراق مالی ریالی و ارزی در داخل و خارج از کشور با رعایت قوانین و مقررات مربوط، بدون تضمین دولت</p> <p>۳. استفاده از روش بیع متقابل با رعایت اصول و شرایط موضوع بند «ب» ماده (۱۴) قانون برنامه چهارم توسعه</p> <p>تبصره - وزارت نفت می‌تواند در طول برنامه نسبت به انعقاد قرارداد توسعه و تولید از کلیه میداین مشترک شناخته شده اقدام و تلاش لازم را به عمل آورد.</p> <p>ب) دولت مکلف است بر مبنای سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور و سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری و با پشتوانه کامل کارشناسی «سند ملی راهبرد انرژی کشور» را به عنوان سند بالادستی بخش انرژی برای یک دوره زمانی بیست‌وپنج ساله ظرف حداکثر شش ماه پس از تصویب قانون برنامه تهیه و به تصویب مجلس شورای اسلامی برساند.</p> <p>تبصره - وزارتخانه‌های نفت و نیرو موظف هستند با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط «برنامه اجرایی طرح جامع انرژی کشور» را ظرف دوازده ماه پس از تصویب قانون سند ملی راهبرد انرژی کشور تهیه و به تصویب هیئت وزیران برسانند.</p>	<p>سند ملی در شورای عالی انرژی و هیئت دولت تصویب شده است</p>	<p>در خصوص بند «ب» این ماده انحرافات از قانون وجود داشته و «سند ملی راهبرد انرژی کشور» که باید ظرف شش ماه به تصویب مجلس می‌رسید پس از گذشت پنج سال از شروع برنامه پنجم به تصویب شورای عالی انرژی رسیده است. ضمن اینکه طرح جامع انرژی کشور بر اساس سند مذکور تهیه نشده است.</p>
	قانون برنامه پنجم توسعه	ماده (۱۲۶)	به وزارت نفت اجازه داده می‌شود به منظور شناسایی و اکتشاف هرچه بیشتر منابع نفت و گاز در	اکتشاف مخازن نفت و گاز در حد	

ردیف	عنوان قانون یا سند		توضیحات
	بخشی	فرابخشی	
			<p>سراسر کشور و نیز انتقال و به‌کارگیری فناوری‌های جدید در عملیات اکتشافی، در کلیه مناطق کشور به‌استثنای استان‌های خوزستان، بوشهر و کهگیلویه و بویراحمد با تأکید بر مناطق دریایی و خشکی مشترک با همسایگان که عملیات اکتشافی مربوط با خطرپذیری (ریسک) طرف قرارداد انجام و منجر به کشف میدان قابل تولید تجاری شود، در قالب ارقام مذکور در ماده (۱۲۵) این قانون و در قالب بودجه‌های سنواتی کل کشور و تصویب شورای اقتصاد و مبادله موافقتنامه با معاونت، نسبت به عقد قراردادهای بیع متقابل توأم برای اکتشاف و توسعه میادین جدید از طریق برگزاری مناقصات اقدام و طرف قرارداد را مطابق ضوابط قانونی انتخاب نماید. هزینه‌های اکتشافی اعم از مستقیم و غیرمستقیم در قالب قرارداد منعقد مذکور منظور و به‌همراه هزینه‌های توسعه از محل فروش محصولات تولیدی همان میدان بازپرداخت خواهد شد.</p> <p>مجوزهای صادره دارای زمان محدود بوده و در هر مورد توسط وزارت نفت تعیین شده و یک بار نیز قابل تمدید می‌باشد. در صورتی که در پایان مرحله اکتشاف، میدان تجاری در هیچ نقطه‌ای از منطقه کشف نشده باشد، قرارداد خاتمه می‌یابد و طرف قرارداد حق مطالبه هیچ‌گونه وجهی را نخواهد داشت.</p>
			<p>ماده (۱۲۷)</p> <p>به وزارت نفت اجازه داده می‌شود در چارچوب بودجه سنواتی از محل منابع داخلی شرکت‌های تابعه و منابع خارجی ترجیحاً با مشارکت بخش‌های خصوصی و تعاونی پس از تأیید شورای اقتصاد نسبت به تکمیل دو پالایشگاه میعانات گازی «ستاره خلیج فارس» و «فارس» با ظرفیت اسمی به ترتیب ۳۶۰ هزار و ۱۲۰ هزار بشکه به‌صورت سرمایه‌گذاری و یا تسهیلات در قالب وجوه اداره شده اقدام نماید.</p> <p>تا اتمام پروژه‌های موضوع این ماده و بهره‌برداری از آنها استفاده از روش‌های تهاتری برای خرید و فروش فرآورده‌های مورد نیاز با تصویب شورای اقتصاد در موارد ضروری مجاز است. تهاتر نفت خام و میعانات گازی از شمول این حکم مستثناست.</p> <p>دولت مکلف است حداکثر یک سال پس از راه‌اندازی آنها برای واگذاری سهام خود در چارچوب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم (۴۴) قانون اساسی اقدامات لازم را به‌عمل آورد.</p>

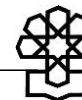
ردیف	عنوان قانون یا سند		ماده مورد بررسی	عملکرد ماده	توضیحات
	بخشی	فرابخشی			
			ماده (۱۲۸) به وزارت نفت اجازه داده می‌شود از محل منابع داخلی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران نسبت به اعطای تسهیلات در قالب وجوه اداره شده برای سرمایه‌گذاری بخش‌های خصوصی و تعاونی در طرح‌های تکمیل پالایشگاه‌های موجود شامل بهینه‌سازی و بنزین‌سازی با تصویب شورای اقتصاد، اقدام نماید.	مطابق با اهداف برنامه پیشرفت نداشته است	
	قانون برنامه پنجم توسعه		ماده (۱۲۹) وزارت نفت موظف است: الف) در راستای اعمال حق حاکمیت و مالکیت بر منابع نفت و گاز و انجام وظایف قانونی خود ضمن ایجاد مدیریت اکتشاف، توسعه و تولید و با تجهیز پست‌های سازمانی، نسبت به به‌کارگیری نیروهای متخصص لازم از طریق انتقال نیروی انسانی موجود برای انجام وظایف مندرج در این قانون و قوانین مرتبط اقدام نماید. ب) برای فعالیت‌های اکتشاف، توسعه، استخراج و تولید نفت و گاز توسط شرکت‌های تابعه وزارت نفت و شرکت‌های صاحب صلاحیت، با اتخاذ ضوابط تولید صیانتی، پروانه بهره‌برداری بدون حق مالکیت نسبت به نفت و گاز تولیدی صادر و براساس طرح مصوب، بر عملیات اکتشاف، توسعه و تولید شرکت‌های فوق‌الذکر از نظر مقدار تولید و صیانت مخزن و معیارهای سلامتی - ایمنی و زیست‌محیطی نظارت نماید. ج) سامانه یکپارچه کنترل و اندازه‌گیری میزان تولید، فرآورش، انتقال، پالایش، توزیع و صادرات نفت خام و گاز طبیعی و فرآورده‌های نفتی را حداکثر تا پایان سال دوم برنامه ایجاد و راه‌اندازی نماید. د) به‌منظور افزایش و ارتقای توان علمی، فناوری و نوآوری در صنعت نفت معادل یک درصد (۱٪) از اعتبارات طرح‌های توسعه‌ای سالیانه شرکت‌های تابعه را در طول برنامه، جهت ایجاد ظرفیت (پتانسیل) جذب، توسعه فناوری‌های اولویت‌دار نفت، گاز و پتروشیمی و به‌کارگیری آنها در صنایع مرتبط و ارتقای فناوری‌های موجود و بومی‌سازی آنها و کاهش شدت انرژی ضمن مبادله موافقتنامه با معاونت اختصاص دهد و گزارش عملکرد این بند را سالیانه به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.	بند «د» این ماده به‌طور ناقص اجرا شده است	بندهای «الف»، «ب» و «ج» اجرا نشده است

ردیف	عنوان قانون یا سند		ماده مورد بررسی	عملکرد ماده	توضیحات
	بخشی	فرابخشی			
			<p>ماده (۱۳۰)</p> <p>به‌منظور افزایش ضریب بازیافت مخازن کشور در طول برنامه به میزان یک درصد (۱٪)، وزارت نفت موظف است طی سال اول برنامه، برنامه جامع صیانتی و ازدیاد برداشت از مخازن هیدروکربوری را با رعایت اولویت‌بندی مخازن به تفکیک نواحی خشکی و مناطق دریایی تهیه و برای حسن اجرای آن اقدامات لازم را به‌عمل آورد.</p>		
			<p>ماده (۱۳۱)</p> <p>وزارت نفت مکلف است به‌منظور افزایش خدمات سوخت‌رسانی به‌کشتی‌ها (بانکرینگ) و خدمات جانبی در خلیج فارس و دریای عمان به میزان سالیانه حداقل بیست درصد (۲۰٪) از طریق بخش غیردولتی، طرح جامع مربوط را تدوین و اجرا نماید. وزارت نفت مجاز است حمایت لازم را از بخش غیردولتی در این زمینه به‌عمل آورد.</p>		
		قانون برنامه پنجم توسعه	<p>ماده (۱۳۲)</p> <p>دولت دو درصد (۲٪) از درآمد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی را به‌ترتیب یک‌سوم به استان‌های نفت‌خیز و گازخیز و دوسوم به شهرستان‌ها و مناطق کمتر توسعه‌یافته جهت اجرای برنامه‌های عمرانی در قالب بودجه‌های سنواتی اختصاص دهد.</p>		
			<p>ماده (۱۵۶)</p> <p>به‌منظور توسعه صنایع میانی پتروشیمی و گسترش زنجیره ارزش صادراتی آن: شهرک‌های تخصصی غیردولتی که به‌منظور توسعه زنجیره‌های ارزش متانول، آمونیاک، استایرن و بوتادین با تصویب دولت تأسیس می‌گردند مشمول مقررات و مزایای مربوط به قانون تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی ایران مصوب ۱۳۶۲ و اصلاحات بعدی آن بدون وابستگی به وزارت صنایع و معادن خواهند بود.</p> <p>درآمدهای حاصل از قراردادهای بلندمدت تأمین خوراک صنایع میانی پتروشیمی از معافیت‌های صادرات غیرنفتی برخوردارند. آیین‌نامه این ماده مشتمل بر دامنه صنایع مشمول و چارچوب قراردادهای</p>		<p>در ماده (۱۵۶) قانون برنامه پنجم توسعه، حکم شده بود، که به‌منظور توسعه صنایع میانی پتروشیمی و گسترش زنجیره ارزش صادراتی شهرک‌های تخصصی غیردولتی به‌منظور توسعه زنجیره‌های ارزش متانول، آمونیاک، استایرن و بوتادین با تصویب دولت تأسیس گردد. اما این ماده قانونی عملکرد مطلوبی به‌همراه نداشت به‌طوری‌که با تصویب قانون و البته برداشت اشتباه از آن تعداد زیادی شهرک تخصصی پتروشیمی در نقاط مختلف کشور از جمله ۱۹ شهرک پلاستیک‌سازی در کشور ایجاد شد. درحالی‌که لازمه توسعه صنایع میانی احداث این</p>

ردیف	عنوان قانون یا سند		ماده مورد بررسی	عملکرد ماده	توضیحات
	بخشی	فرابخشی			
			بلندمدت و سایر ضوابط مربوطه توسط معاونت با همکاری سایر دستگاه‌های مرتبط تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.		صنایع در جوار مجتمع‌های بالادستی پتروشیمی کشور است و ایجاد شهرک پلاستیک‌سازی (صنایع نهایی) نتیجه و دستاورد اجرای این ماده قانون محسوب نمی‌شود.
			ماده (۲۱۰) وزارت امور خارجه موظف است با بهره‌گیری از نظرات کارشناسان کلیه سازمان‌ها و نهادهای مسئول و به‌منظور اعتلای شأن، موقعیت، اقتدار و نقش جمهوری اسلامی ایران و استفاده از فرصت‌های اقتصادی در منطقه و نظام بین‌الملل و بسط گفتمان عدالتخواهی در روابط بین‌الملل، سیاست‌های مناسب را برای اجرایی نمودن احکام ذیل به مراجع ذی‌ربط ارائه دهد: (ز) ارتقای مدیریت ایران در حوزه اقتصادی در منطقه به‌ویژه در حوزه توزیع و عبور (ترانزیت) انرژی و تلاش برای قرار گرفتن در مسیرهای انتقال انرژی در منطقه		
			ماده (۲۲۹) وزارت نفت موظف است نسبت به تولید صیانتی میدان‌های نفتی و گازی در طی سال‌های برنامه به توالی با حداقل ده درصد (۱۰٪)، بیست درصد (۲۰٪)، پنجاه درصد (۵۰٪)، هفتادوپنج درصد (۷۵٪) و صد درصد (۱۰۰٪) از میادین اقدام نماید. به این منظور سالیانه ده درصد (۱۰٪) از ارزش نفت خام و میعانات و مایعات گازی تولیدی پس از واریز به خزانه برای عملیات زیر به شرکت‌های تابعه وزارت نفت تخصیص می‌یابد: الف) برداشت صیانتی از مخازن نفتی موجود با تزریق گاز، آب و سایر روش‌ها به نحوی که در طول برنامه پنجم، متوسط تولید نفت خام مخازن مذکور، حداقل معادل متوسط برداشت در سال ۱۳۸۸ باشد. ب) افزایش تولید گاز طبیعی به‌خصوص با اجرای فازهای برنامه‌ریزی شده میدان گازی پارس جنوبی و سایر میادین مشترک گازی و جمع‌آوری گازهای درحال سوختن میادین درحال بهره‌برداری، به نحوی که علاوه بر تأمین گاز کافی برای تزریق به میادین نفتی، مصارف داخلی کشور و صادرات تعهد شده، تضمین شود.		

ردیف	عنوان قانون یا سند		ماده مورد بررسی	عملکرد ماده	توضیحات
	بخشی	فرابخشی			
۴	قانون نفت و قانون اصلاح قانون نفت	قانون الحاق برخی مقررات به قانون تنظیم مقررات مالی دولت	ماده (۱)		با توجه به قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، سهم اختصاصی به شرکت ملی نفت ایران در حد قانون تعیین نشد و وزارت نفت با کسری منابع مواجه شده است.
۵	قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت				اهم مواد این قانون به دلیل مشکلی که ماده (۱۰) آن دارد اجرایی نشده و وزارت نفت مستقل و واقعی تشکیل نشده و از لحاظ مالی و بودجه و نیرو بسیار وابسته به شرکت ملی نفت است.
۶	قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی				
۸	برنامه پیشنهادی وزیر در بخش نفت، گاز و پتروشیمی				<p>- ایجاد ثبات در مدیریت صنعت نفت همراه با جلب اعتماد و همراهی مدیران و کارکنان صنعت به منظور افزایش بهره‌وری و تلاش خستگی‌ناپذیر برای گذر موفق از شرایط کنونی.</p> <p>- تأمین به موقع انواع حامل‌های انرژی مصرفی مورد نیاز کشور با توجه به تولید و واردات حامل‌های مورد نیاز و رفع تنگناهای عملیاتی پالایش، انتقال و توزیع.</p> <p>- احیای ظرفیت تولید نفت خام کشور به میزان سال ۱۳۸۴ به عنوان قدم نخست برنامه‌های تولید نفت.</p> <p>- تلاش برای بازاریابی و بالا بردن میزان صادرات نفت خام و دیگر فرآورده‌ها از مجاری مطمئن با کشورهای مصرف‌کننده و نیز با استفاده از همه ظرفیت‌های ملی برای این امر.</p> <p>- قائل شدن اولویت برای افزایش برداشت گاز از میدان پارس جنوبی با حل مشکلات و تسریع در راه‌اندازی و عملیاتی کردن واقعی فازهای با پیشرفت فیزیکی بالاتر و نیز میدان گازی کیش.</p>

ردیف	عنوان قانون یا سند		ماده مورد بررسی	عملکرد ماده	توضیحات
	بخشی	فرابخشی			
			<p>- بهره‌گیری حداکثری از دیپلماسی نفت برای کاهش مشکلات صنعت نفت و کمک به کشور در عبور موفق از شرایط فعلی با هماهنگی دیگر دستگاه‌های ذیربط (در ارتباط با کشورهای عضو اوپک و نیز کشورهای مهم مصرف‌کننده نفت).</p> <p>- تلاش برای فعال کردن و به نتیجه رساندن مرحله به مرحله پالایشگاه ستاره خلیج فارس.</p> <p>- رفع مشکلات تدارکاتی واحدهای عملیاتی نفت در زمینه‌های تعمیر و نگهداری چاه‌ها و تأسیسات مرتبط و نیز توسعه و راه‌اندازی طرح‌های با اولویت.</p> <p>- بهینه‌سازی مصرف انرژی از جمله با رفع تنگناهای عرضه در جایگاه‌های CNG.</p> <p>- شروع به مطالعه برای اصلاح ساختار قراردادهای نفتی در کشور با جلب همکاری همه صاحب‌نظران و دعوت از شرکت‌های معتبر نفتی داخلی و خارجی به منظور بیشینه‌سازی منافع ملی.</p> <p>- رفع فوری موانع عملیاتی تولید و صادرات محصولات پتروشیمی.</p> <p>- رفع فوری موانع عملیاتی صادرات میعانات گازی و LPG.</p> <p>- بازآرایی و به تصویب رساندن سازمان ویژه برای مدیریت عملیات صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی متناسب با شرایط کنونی.</p>		

نتیجه‌گیری

بخش‌های نفت، گاز، پالایش و پتروشیمی به‌عنوان صنایع استراتژیک کشور از اهمیت بسزایی برخوردارند. در گزارش حاضر به بررسی عملکرد دولت یازدهم در این خصوص پرداخته شد. با در نظر گرفتن نتایج گزارش، از جمله اقدامات مؤثر در این صنعت طی دوره دولت یازدهم را می‌توان در موارد ذیل خلاصه کرد:

- افزایش ظرفیت تولید و صادرات نفت و دستیابی به جایگاه مؤثر در بازارهای جهانی نفت،
- بهره‌برداری از فازهای جدید پارس جنوبی و افزایش تولید گاز کشور از میادین مشترک نسبت به کل گاز تولیدی کشور،
- بهره‌برداری از فاز اول پالایشگاه ستاره خلیج فارس،
- افزایش تولید محصولات پتروشیمی و راه‌اندازی طرح‌های جدید در این صنعت،
- یادآور می‌شود مهم‌ترین اهداف اسناد بالادستی کشور در حوزه انرژی، افزایش تولید صیانتی نفت و گاز و جذب سرمایه‌گذاری در این حوزه، بهره‌برداری از موقعیت جغرافیایی کشور و جلوگیری از خام‌فروشی و تولید محصولات با ارزش‌افزوده بیشتر است. به‌منظور تحقق بیشتر این اهداف، لازم است اقدامات ذیل با جدیت بیشتری توسط دولت و وزارتخانه‌های ذیربط در حوزه انرژی دنبال شود.
- بهره‌گیری صحیح از ظرفیت ایجاد شده از طریق قراردادهای جدید نفتی ایران (IPC)،
- ایجاد نهاد تنظیم‌گر در بخش‌های نفت، گاز و پتروشیمی،
- توجه بیشتر به موضوع تزریق گاز به میادین نفتی،
- بهبود الگوی پالایشی کشور،
- سرعت بخشیدن به بهره‌برداری و اتمام پروژه پالایشگاه ستاره خلیج فارس،
- تکمیل زنجیره ارزش پایین‌دست صنعت نفت و گاز و تولید محصولات با ارزش‌افزوده بیشتر در صنعت پتروشیمی.

منابع و مآخذ

۱. بانک مرکزی، گزارش نماگرهای اقتصادی، شماره ۸۵، سه‌ماهه دوم سال ۱۳۹۵.
۲. شرکت ملی صنایع پتروشیمی، مدیریت برنامه‌ریزی و توسعه، گزارش‌های عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵.
۳. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۲، اسفند ۱۳۹۲.
۴. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۳، اسفند ۱۳۹۳.
۵. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۴، اسفند ۱۳۹۴.
۶. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۵، اسفند ۱۳۹۵.
۷. شرکت ملی گاز ایران، مدیریت برنامه‌ریزی، گزارش عملکرد سال ۱۳۹۵، فروردین ۱۳۹۶.

۸. قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰-۱۳۹۴.
۹. ماهنامه بازار نفت اوپک، ۱۵ ژوئن ۲۰۱۷، برگرفته از تارنمای:
http://www.opec.org/opec_web/en/publications/338.htm
۱۰. مجمع تشخیص مصلحت نظام، گزارش ارزیابی راهبردی سیاست‌های کلی نظام انرژی (۱).
۱۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ارزیابی سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی (با نگاهی به احکام برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه)، شماره مسلسل ۱۵۰۰۳.
۱۲. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، درباره برنامه ششم توسعه (۱۰) دورنمایی از صنعت پتروشیمی کشور، شماره مسلسل ۱۴۴۸۰.
۱۳. میری‌مقدم، مزده. رساله دوره دکتری «سیاست‌گذاری علم و فناوری، ارائه مدلی برای شکل‌گیری نظام بخشی یادگیری در صنعت نفت»، دانشگاه علامه طباطبایی، سال ۱۳۹۵.
۱۴. مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری، ترازنامه هیدروکربوری کشور، سال ۱۳۹۱.
۱۵. مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری، ترازنامه هیدروکربوری کشور، سال ۱۳۹۲.
۱۶. مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت بر منابع هیدروکربوری، ترازنامه هیدروکربوری کشور، سال ۱۳۹۳.
۱۷. گزارش صنایع پتروشیمی جهان، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، مدیریت برنامه‌ریزی و توسعه، شماره ۷۵، آذرماه ۱۳۹۵.
۱۸. وزارت نیرو، معاونت امور برق و انرژی، ترازنامه انرژی کشور، سال ۱۳۹۲.
۱۹. وزارت نیرو، معاونت امور برق و انرژی، ترازنامه انرژی کشور، سال ۱۳۹۳.
20. <http://www.nioc.ir>
21. <http://www.nigc.ir/Portal/Home/ShowPage.aspx?Object=NEWS&CategoryID=07559fd6-344f-4305-8943-25e4fc55c235&WebPartID=3e9c7f56-ab25-44fa-8b7c-fe3d2a9f6a6e&ID=ae89812f-1131-46f3-919f-8266d12c244c>.
22. <http://www.niordc.ir/index.aspx?siteid=78&fkeyid=&siteid=78&pageid=2155>.
23. <http://www.niordc.ir/index.aspx?siteid=78&fkeyid=&siteid=78&pageid=2155>.
24. <http://nipc.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=965>
25. <http://nipc.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=1&pageid=965>
26. <http://www.nioc.ir/portal/home/?generaltext/97296/96775/21742>
27. BMI. (April, 2017). «Iran Oil & Gas Report Q3 2017»; Retrieved from www.bmiresearch.com.
28. <https://www.eia.gov/beta/international/data/browser>
29. BMI.(April, 2017). «Iran Oil & Gas Report Q3 2017»; Retrieved from www.bmiresearch.com.
30. www.Eia.gov

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۵۵۱۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی عملکرد وزارت نفت در دولت یازدهم

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی و صنعت)

تهیه و تدوین کنندگان: مهدخت متین، فاطمه میرجلیلی

همکار: زهرا جعفری، سیده‌مریم موسوی

مدیر مطالعه: فریدون اسعدی

ناظران علمی: حسین افشین، مهدی فقیهی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. شاخص کلیدی

۲. دولت یازدهم

۳. وزارت نفت

۴. نفت

۵. گاز

۶. پتروشیمی

۷. فرآورده‌های نفتی

۸. قراردادهای نفتی

۹. توتال

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۶/۱۲